

Nato naisten puolella?

Muutos Naton suhtautumisessa Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselmaan Ukrainan sodan alkamisen myötä muuttuneen turvallisuusympäristön seurauksena

Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Jenina Haapanen
11.12.2024
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Jenina Haapanen

Otsikko: Nato naisten puolella? Muutos Naton suhtautumisessa Naiset, rauha ja turvallisuus - päätöslauselmaan Ukrainan sodan alkamisen myötä muuttuneen turvallisuusympäristön seurauksena

Ohjaaja: professori Henri Vogt

Sivumäärä: 66 sivua

Päivämäärä: 11.12.2024

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan, miten Pohjois-Atlantin puolustusliiton eli Naton suhtautuminen Naiset, rauha ja turvallisuus (Women, Peace, and Security, WPS) -agendaan on muuttunut vuoden 2022 alkaneen Ukrainan sodan myötä. Sota on muuttanut euroatlanttisen turvallisuusympäristön ja sillä on ollut suuri merkitys myös Naton toiminnalle. Tutkimus käyttää feministisen konstruktivismin teoreettista viitekehystä, joka tarjoaa mahdollisuuden analysoida sukupuolittuneita valtarakenteita ja ymmärtää kansainvälisten organisaatioiden identiteettien muutosta.

Tutkielman pääasiallisena aineistona käytetään Naton julkisia asiakirjoja ja tutkielmaa varten pidettyjä haastatteluja. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla analysoidaan, kuinka WPS-agendan asema ja merkitys on muuttunut Naton sisällä Ukrainan sodan aiheuttaman kovan turvallisuuden paluun myötä. Erityisesti tutkielmassa tarkastellaan sitä, kuinka Nato tasapainoilee sotilaallisen pelotteen ja puolustuksen sekä arvoihin perustuvan sukupuolten tasa-arvon edistämisen välillä. Lisäksi analysoidaan, miten Naton sisäiset rakenteet vaikuttavat WPS-agendan toimeenpanoon sekä sen priorisointiin muuttuvassa turvallisuustilanteessa.

Tutkimus osoittaa, että Ukrainan sodan seurauksena Nato on palannut ydintehtäviensä eli kollektiivisen pelotteen ja puolustuksen pariin, mikä on osittain heikentänyt WPS-agendan asemaa organisaatiossa. Sukupuolinäkökulmat ja tasa-arvotyö ovat muuttuneet toissijaisiksi, kun sotilaallisen voiman merkitys on kasvanut. Feministisen konstruktivismin avulla saadaan syvempää ymmärrystä siitä, miten Naton identiteetti arvoyhteisönä ja sukupuolten tasa-arvon edistäjänä on muuttunut, sekä millä tavoin tämä muutos heijastuu kansainväliseen politiikkaan ja globaalien normien toimeenpanoon. Tutkimuksessa nousee esiin, että vaikka Nato on sitoutunut WPS-agendan periaatteisiin, sen käytännön soveltaminen on kärsinyt, kun Nato on palannut takaisin ydintehtäviensä pariin.

Avainsanat: WPS-agenda, Nato, feministinen konstruktivismi, kova turvallisuus, inhimillinen turvallisuus, Ukrainan sota, sukupuoli, identiteetti, arvot, normit

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Aluksi	5
1.2	Tutkimuskysymykset ja työhypoteesi	6
1.3	WPS-agendan synty ja kasvu	8
1.4	Naton rakenne ja WPS-agendan kehitys Natossa	11
1.5	Turvallisuusympäristön muutokset euroatlanttisella alueella ja niiden vaikutukset Natoon	14
2	Teoria	17
2.1	Feminististen teorioiden kehittyminen	17
2.2	Feministinen konstruktivismi	19
2.3	Feministisen konstruktivismin kritiikki	21
2.4	Naton identiteetti WPS-agendan edistäjänä	23
2.5	Teoreettinen viitekehys	26
3	Tutkimusaineisto ja menetelmät	29
3.1	Haastattelut	29
3.2	Naton julkiset asiakirjat	31
3.3	Teoriaohjaava sisällönanalyysi	33
3.4	Aineiston käsittely	35
4	Analyysi	37
4.1	Miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan myötä?	37
4.1.1	Normatiivisesta strategiseen	38
4.1.2	Oman alueen ulkopuolelta sen sisälle	41
4.1.3	Yleisestä yksityiskohtaiseen	43
4.1.4	Yhteenveto	44
4.2	Miten euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa?	47
4.2.1	Kovan turvallisuuden vaikutus WPS-asioihin liittyvään työhön	48
4.2.2	Ukrainan sodan vaikutukset WPS-asioihin liittyvään työhön	50
4.2.3	Naton rakenteiden vaikutus WPS-agendaan liittyvään työhön	52

4.2.4	Yhteenveto	55
5	Johtopäätökset	58
5.1	Onko Nato naisten puolella?	58
5.2	Tutkielman kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimus	62
5.3	Tutkielman tulokset isossa kuvassa	64
	Lähteet	67

1 Johdanto

1.1 Aluksi

Representation of the world, like the world itself, is the work of men; they describe it from their own point of view, which they confuse with absolute truth.

Simone de Beauvoir

Etenkin sodankäynti, ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä konfliktit ja rauhanrakentaminen ovat nähty usein miesvaltaisina toimialoina, joissa naiset perinteisesti luokitellaan uhrin asemaan. Vuonna 2000 Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvosto hyväksyi yksimielisesti päätöslauselman 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus. Päätöslauselman hyväksyminen oli ensimmäinen merkki siitä, että kansainvälisesti hyväksyttiin ajatus naisten ja tyttöjen roolista aktiivisina toimijoina konflikteissa. Heidän merkityksensä tunnustettiin niin konfliktien ehkäisyyn kuin rauhanrakennuksenkin eri vaiheissa. Päätöslauselman tarkoituksena on vahvistaa naisten osallistumista konfliktien ehkäisyyn ja ratkaisemiseen sekä lisätä naisten ja tyttöjen turvallisuutta konfliktitilanteissa. Tämän lisäksi päätöslauselman on tarkoitus kasvattaa tasa-arvoa huomioiden myös miesten ja poikien tarpeet konfliktien eri vaiheissa. (Nurmenniemi, 2020.)

Naisten aseman parantamiseksi ja heidän osallistumisensa lisäämiseksi konfliktin eri vaiheissa tarvitaan useita globaaleja toimijoita, jotka ottavat vastuuta Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman toimeenpanemisesta. Erityisesti alueelliset järjestöt ja organisaatiot, joilla on operatiivinen mandaatti konfliktitilanteissa ovat suuressa roolissa päätöslauselman käyttöönoton edistämiseksi. Pohjois-Atlantin puolustusliitto eli Nato on yksi näistä toimijoista, ja päätöslauselma on vaikuttanut Natossa vuodesta 2007 alkaen, jolloin organisaatio hyväksyi ensimmäisen naisten asemaan liittyvän linjauksen. Sen myötä Naton tavoitteena on ollut naisten osallistumisen lisääminen sen päätöksentekoon ja operaatioihin. (Hirvonen 2017.) Naton tavoite on integroida tasa-arvo ja sukupuolinäkökulma sen kolmeen ydintehtävään, jotka ovat pelote ja puolustus, kriisien ehkäisy ja hallinta sekä yhteisvarallinen turvallisuus. Sukupuolten välinen tasa-arvo pyritään huomioimaan kaikissa poliittisissa ja sotilaallisissa rakenteissa ja se on tärkeä painopiste Naton tekemässä yhteistyössä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa – erityisesti YK:n kanssa. (Nato 2024.)

Tässä luvussa esitellään ensimmäiseksi tutkielman tutkimuskysymys ja työhypoteesi, sekä perustellaan tutkielman tärkeys ja liitetään se alan tutkimuskirjallisuuteen. Sen jälkeen perehdytään tarkemmin Naiset, rauha ja turvallisuus -pääöslauselmaan ja sen historiaan Natossa sekä esitellään tutkielman käsitteellinen kehys. Pääöslauselma naisista, rauhasta ja turvallisuudesta on reilussa 20 vuodessa laajentunut globaaliksi temaattiseksi ohjelmaksi, johon viitataan myös Naiset, rauha ja turvallisuus -agendana (Women, peace, and security agenda, WPS-agenda) (Kirby ja Shepherd 2021). Myös tässä tutkielmassa Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan tullaan jatkossa viittaamaan WPS-agendana.

1.2 Tutkimuskysymykset ja työhypoteesi

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan feministisen konstruktivismin näkökulmasta sitä, miten Ukrainan sodan myötä tapahtunut turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut Natoon ja miten se näkyy organisaation suhtautumisessa WPS-agendaan. Tutkimuksen ajalliseksi taitekohdaksi valikoitui Ukrainan sodan alku vuonna 2022, sillä se muutti euroatlanttista turvallisuusympäristöä ja vaikutti sitä kautta laajasti Naton toimintaympäristöön (Nato 2024a). Nato perustettiin kylmän sodan alussa vuonna 1949 takaamaan jäsenmaidensa vapaus ja turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Kylmän sodan päätyttyä uhka konventionaalista eli perinteisestä sodankäynnistä Naton alueella kuitenkin väheni ja organisaatio keskittyi tehtävissään pääasiallisesti rauhanturvaamiseen, kriisinhallintaan ja terrorismin torjuntaan. Ukrainan sodan seurauksena Nato palasi ydintehtävänsä eli kollektiivisen pelotteen ja puolustuksen pariin. (Nyström, 2014.)

Naiset, rauha ja turvallisuus -kysymykset ovat olleet Naton agendalla vuodesta 2007 alkaen ja niiden merkitys puolustusliitossa on kasvanut jatkuvasti sukupuolinäkökulmien valtavirtaistumisen seurauksena (Nato 2024b). Tästä syystä onkin mielenkiintoista tutkia, miten maailman suurimman poliittissotilaallisen liiton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut samalla, kun sen oma toimintaympäristö on kokenut suurimman muutoksen sitten kylmän sodan (Nato 2024a). Tässä tutkielmassa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Miten suhtautuminen Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan on muuttunut Natossa vuonna 2022 alkaneen Ukrainan sodan jälkeen?

Miten euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa?

Tämän tutkielman lähtökohtana eivät ole vahvat ennakkoluulot tai hypoteesit, vaan tavoitteena on ymmärtää syvällisemmin muutosta Naton suhtautumisessa WPS-agendaa kohtaan uudessa turvallisuusympäristössä. Tutkielman lähtöoletuksena on, että WPS-agenda on jäänyt Natossa vähemmälle huomiolle, kuin ennen Ukrainan sotaa ja täten WPS-agendan merkitys sukupuolinäkökulmien valtavirtaistajana on heikentynyt. Sodan seurauksena Nato on palannut takaisin ydintehtävänsä eli yhteisen pelotteen ja puolustuksen pariin aktivoimalla puolustussuunnitelmansa ja lisäämällä joukkojen määrää sen itäisellä sivustalla. (Nato 2024a). Paluu ydintehtävien pariin on mahdollisesti vähentänyt WPS-agendan merkittävyyttä organisaation sisällä ja siksi sukupuoliasioiden edistäminen on muuttunut toissijaiseksi asiaksi Natossa.

Tutkimuskysymyksiin vastataan teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla ja teoreettisena viitekehyksenä toimii feministinen konstruktivismi. Tämä teoreettinen viitekehys auttaa ymmärtämään, miten Naton identiteetti ja sen käsitykset turvallisuusympäristöstä, sukupuolinäkökulmista ja normatiivisista tavoitteista ovat muuttuneet Ukrainan sodan myötä ja miten tämä heijastuu kansainväliseen politiikkaan. Naton suhtautuminen WPS-agendaan on merkittävää siksi, että kansainvälisillä järjestöillä on avainasema globaalissa normien toimeenpanoprosessissa (Wüstemann 2020, s.165). Tämä tarkoittaa sitä, että kansainväliset toimijat, esimerkiksi valtiot ja kansainväliset organisaatiot, eivät muodostu tai toimi tyhjiössä, vaan niiden toimintaan vaikuttaa myös muiden kansainvälisten toimijoiden toiminta (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210). Näin ollen Naton suhtautuminen WPS-agendaan heijastuu suoraan sen kumppanimaihin ja -organisaatioihin, joiden kanssa se tekee yhteistyötä WPS-agendan saralla (WPS-Policy 2024).

Tutkimuskysymyksen tarkastelu feministisen konstruktivismin näkökulmasta on tärkeää kahdesta syystä. Ensinnäkin feministinen näkökulma osoittaa piilevät normatiiviset vinoumat, jotka ovat perinteisten kansainvälisten suhteiden teorioiden taustalla. Se tuo esiin näiden teorioiden suurimman puutteen, eli kyvyttömyyden ottaa puolet maailman väestöstä huomioon. (Buskie 2013.) Feministiset näkökulmat ovat tärkeitä, sillä etenkin turvallisuus- ja puolustuskysymyksiä leimaa usein edelleen maskuliinisuus sekä sukupuolittuneet ajattelutavat, jotka eivät koe sukupuolinäkökulmien esiin tuomista merkittävänä (Smith 2018). Feministisen konstruktivismin keskiössä taas ovat käsitteet sukupuolesta, identiteetistä, normeista ja vallasta ja niiden avulla voidaan tarkastella sitä, mikä rooli Natolla ja sen identiteetillä on sukupuolinäkökulmien ja tasa-arvon edistäjänä kansainvälisissä suhteissa (Buskie 2013).

Toiseksi on tärkeää tutkia Natoa ja sen toimintaa sukupuolinäkökulmat huomioiden, sillä Naton tunnusomaisena piirteenä nähdään hegemoninen maskuliinisuus ja hypermaskuliininen toimintaympäristö. Hegemonisella maskuliinisuudella tarkoitetaan valta-asemassa olevaa maskuliinisuuden ideaalia. Sen keskeisiin piirteisiin kuuluu muiden alistaminen, valta, rationaalisuus ja voima. Hegemoninen maskuliinisuus korostaa valtiokeskeistä ajattelua ja sivuuttaa yksilöiden ja erilaisten yhteisöjen tarpeet vahvistamalla olemassa olevia valtarakenteita. Sotilaallisten järjestöjen nähdään usein edustavan ja konkretisoivan käsityksiä hegemonisesta maskuliinisuudesta ja tekevän niistä normeja. Sukupuolinäkökulmien valtavirtaistaminen on perinteisesti tällaisissa organisaatioissa nähty merkityksettömänä. (Wüstemann 2020.) Näin ollen maailmassa, jossa tasa-arvo ei toteudu yhdessäkään valtiossa ja jossa naisten tasa-arvoisen osallistumisen takaamiseksi tarvitaan laaja-alaisia politiikkatoimia (UNDP Suomi 2023, Tickner 1997), on enemmän kuin tärkeää tutkia sitä, miten globaalisti suuret ja merkittävät toimijat, kuten Nato, suhtautuvat sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävään politiikkaan.

1.3 WPS-agendan synty ja kasvu

Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman hyväksyminen YK:n turvallisuusneuvostossa vuonna 2000 oli ensimmäinen merkki siitä, että naisten aktiivinen rooli kansainvälisessä turvallisuuskeskustelussa tunnustettiin tärkeäksi. Kriisit ja konfliktit, jotka aikaisemmin nähtiin miesten toimialueena, alkoivat avautumaan vähitellen myös naisille. Tämä oli merkki myös siitä, että globaalisti ymmärrettiin sukupuolen vaikutus kaikkeen mitä teemme, näin ollen myös konflikteihin ja rauhaan. (Nurmenniemi 2020, s. 16–17.) Nyt 24 vuotta myöhemmin WPS-agendan sisällyttäminen sotilaalliseen toimintaan on osoitus edistyksellisestä, nykyaikaisesta ja kansainvälisten standardien mukaisesta toiminnasta. Toisin sanoen siitä on tullut normi kansainvälisessä toimintaympäristössä. (Ruffa ja Wibben 2023.)

Tarve naisten huomioimiselle kriiseissä ja konflikteissa oli jo pitkään ennen Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman hyväksymistä ja sen syntymisen takana olivat useat kansalais- ja naisjärjestöt, jotka tekivät pitkäjänteistä työtä useiden vuosien ajan korostaen naisten kokemusten arvostamista ja kuuntelemista erilaisissa perinteisesti miesvaltaisissa päätöksenteko- ja konfliktitilanteissa. Kuluneiden vuosien aikana päättöslauselma on muodostunut Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaksi (Women, peace, and security agenda, WPS-agenda), sillä ensimmäisen päättöslauselman lisäksi on hyväksytty yhdeksän uutta

päätöslauselmaa vuosina 2008–2019. (Shepherd 2018.) Alla olevassa taulukossa on eritelty kaikki WPS-agendaan kuuluvat päätöslauselmat ja niiden pääsisällöt.

Taulukko 1. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan kaikki päätöslauselmat

Päätöslauselma (vuosi)	Pääsisältö ja säännökset
UNSCR 1325 (2000)	Naisten osallistuminen rauhan ja turvallisuuden hallintaan sekä naisten oikeuksien ja turvallisuuden takaaminen konfliktin jokaisessa vaiheessa.
UNSCR 1820 (2008)	Naisten suojeleminen seksuaaliselta väkivallalta konflikteissa, YK:n rauhanturvaoperaatioiden henkilöstön nollatoleranssi seksuaaliseen hyväksikäyttöön.
UNSCR 1888 (2009)	Konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa (conflict related sexual violence) (KLSV) käsittelevän pääsihteerin erityisedustajan toimiston perustaminen, YK Actionin perustaminen, joka toimii kattojärjestönä KLSV:aan liittyvissä tapauksissa, asiantuntijaryhmän nimeäminen ja naisten suojeluneuvojen nimittäminen kenttätehtäviin.
UNSCR 1889 (2009)	Naisten osallistumisen lisääminen rauhan ja turvallisuuden hallintaan kaikilla tasoilla, maailmanlaajuisten indikaattoreiden luominen päätöslauselman 1325 täytäntöönpanon kartoittamiseksi.
UNSCR 1960 (2010)	KLSV:n seuranta-, analyysi ja raportointijärjestelmien kehittäminen, naisten suojeluneuvojen sisällyttäminen kenttätehtäviin sukupuoli neuvojen (Gender advisor) lisäksi.
UNSCR 2106 (2013)	KLSV:n rankaisemattomuuden ja vastuuvollisuuden puutteen haastaminen.
UNSCR 2122 (2013)	UN Womenin tunnistaminen YK:n keskeiseksi kokonaisuudeksi, joka tarjoaa tietoa ja neuvoja naisten osallistumisesta rauhaan ja turvallisuuteen, koko YK:n vastuuvollisuuden tunnistaminen, kansalaisyhteiskunnan osallistaminen ja päätöslauselman 1325 korkean tason arviointi täytäntöönpanosta vuonna 2015.

UNSCR 2242 (2015)	Epävirallisen asiantuntijaryhmän perustaminen Naiset, rauha ja turvallisuus -asioita käsitteleviä kysymyksiä varten, WPS-agendaan liittyvät pohdinnat lisätään pakotekomitean käsittelyyn ja kytketään WPS-agenda terrorismin ja väkivaltaisten ääriilikkeiden torjuntaan.
UNSCR 2467 (2019)	Vahvistetaan seksuaalisen väkivallan tutkintaa ja oikeuden toteutumista konflikteissa.
UNSCR 2493 (2019)	Vaatii jäsenvaltioita toimeenpanemaan aiemmat päätöslauselmat, sekä vaatii YK:ta ja sen jäsenmaita tukemaan naisten tasa-arvoista osallistumista rauhanprosesseihin.

(Nurmenniemi 2020 ja Shepherd 2018.)

WPS-agendan nähdään yleensä jakautuvan neljään pilariin, joita ovat suojeleminen, ennaltaehkäisy, osallistuminen sekä helpotus ja elvytys. Suojeleminen tarkoittaa erityisesti naisten ja tyttöjen suojelemista sukupuoleen perustuvalta seksuaaliselta väkivallalta ja edellyttää, että tämä otetaan huomioon myös humanitaarisissa tilanteissa, kuten pakolaisleireillä. Osallistumisella kehoitetaan lisäämään naisten osallisuutta konfliktien kaikissa päätöksenteon vaiheissa niin kansallisesti, alueellisesti kuin kansainvälisestikin. Ennaltaehkäisyllä halutaan kehittää strategioita, joilla voidaan ehkäistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Tähän pyritään muun muassa naisten oikeuksien vahvistamisella kansallisessa lainsäädännössä sekä tuomitsemalla syytteeseen kansainvälisen oikeuden rikkomuksista vastuussa olevat henkilöt. Lisäksi tuetaan myös paikallisesti naisten rauhanaloitteita ja konfliktinratkaisuprosesseja. Helpotuksella ja elvytyksellä puolestaan edistetään avustus- ja elvytystoimia kansainvälisissä kriisitilanteissa ottaen sukupuolinäkökulmat huomioon. Konkreettisesti tämä näkyy muun muassa pakolaisleirien suunnittelussa, jossa tulee huomioida naisten ja tyttöjen tarpeet. (O'Reilly 2018 ja Christine 2021.)

Teoreettisesti päätöslauselman neljä pilaria ovat yhtä tärkeitä WPS-agendan edistämässä, mutta operationaalisesti tarkasteltuna pilarien merkitys on ollut epätasaista. WPS-agendan jakaminen pilareihin on heuristinen tapa, jolla tietyt asiat asetetaan käytännössä etusijalle agendan sisällössä. (Shepherd 2018.) Useimmat ensimmäisen päätöslauselman jälkeen tulleet päätöslauselmat ovat keskittyneet suojelemaan jättäen osallistumisen ja ennaltaehkäisyn varjoonsa. Myös useat WPS-agendaan liittyvät toimet konfliktitilanteissa keskittyvät

toistuvasti suojelemaan unohtaen mahdolliset synergiat toisiin pilareihin. Päätöslauselman pilareita onkin kritisoitu juuri näistä syistä ja etenkin osallistumisen painottamista halutaan lisätä, sillä sen nähdään parantavan myös muiden pilareiden toteutumista. (O'Reilly 2018.)

1.4 Naton rakenne ja WPS-agendan kehitys Natossa

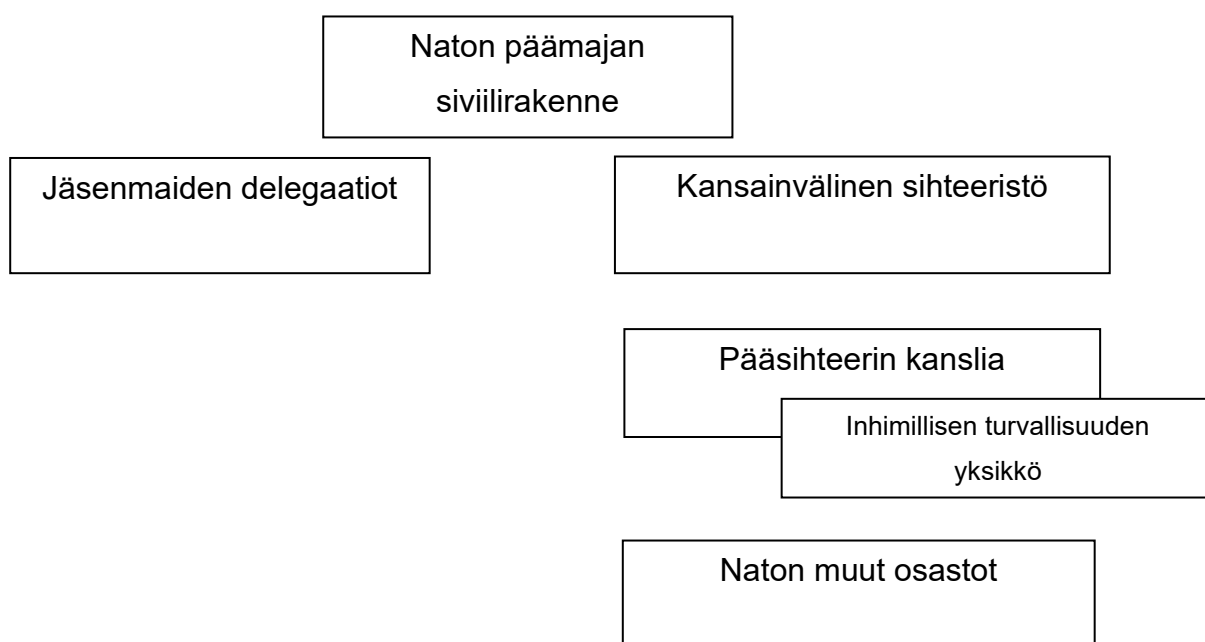
Tämän tutkielman kannalta on oleellista määritellä se, mitä tarkoitetaan Natolla.

Kokonaisuudessaan Nato muodostuu poliittissotilaallisena organisaationa sotilas- ja siviilipuolesta. Tässä tutkielmassa Natolla tarkoitetaan nimenomaan sen siviilipuolta. Tähän rajaukseen päädyttiin siksi, että tutkielman laajuus on rajallinen, mutta lähtökohtaisesti siksi, että Natossa kaikki päätökset ovat lopulta aina poliittisia. Tämä tarkoittaa, että Naton sotilaspuoli on jäsenvaltioiden antaman poliittisen ohjauksen alainen. (Ulkoministeriö 2024.) Näin ollen tarkastellessa Natossa tapahtuvaa muutosta, on kyse lopulta aina organisaation siviilipuolen poliittisesti hyväksymistä päätöksistä, jotka ovat johtaneet muutokseen.

Naton siviilirakenteen voidaan katsoa koostuvan kahdesta osasta. Toisen osan muodostaa jäsenmaiden delegaatiot, joita johtaa jokaisen jäsenmaan pysyvä edustaja eli niin sanottu Nato suurlähettiläs. Pysyvät edustajat muodostavat Pohjois-Atlantin neuvoston (North Atlantic Council, NAC), joka on Naton ylin päättävä elin. (Ulkoministeriö 2024.) Toisen puolen Naton siviilirakenteesta taas muodostaa Naton kansainvälinen sihteeristö. Kansainvälinen sihteeristö jakautuu pääsihteerin kansliaan ja Naton eri osastoihin: innovaatio-, hybridi- ja kyberasioiden osasto, poliittisten asioiden ja turvallisuuspolitiikan osasto, puolustuspolitiikan ja -suunnittelun osasto, operaatio-osasto, puolustusinvestointiosasto, julkisuusdiplomatiaosasto, hallinto-osasto. WPS-agendaan liittyvää työtä tehdään Natossa inhimillisen turvallisuuden yksikössä, joka kuuluu pääsihteerin kanslian alaisuuteen. (Nato 2024e.)

Kaikki päätökset Natossa tehdään konsensusperiaatteella, eli yksimielisesti. Kuten mainittu, Naton ylin päättävä elin on NAC ja se kokoontuu vähintään kerran viikossa. NAC:in kokouksia johtaa Naton pääsihteerin, joka on vastuussa myös kansainvälisen sihteeristön työstä. (Ulkoministeriö 2024.) Kansainvälisen sihteeristön tehtävä on työskennellä yhdessä NAC:in alaisten komiteoiden kanssa ja vastata yhdessä komiteoissa istuvien jäsenmaiden edustajien kanssa niiden asioiden valmistelusta, jotka menevät NAC:in hyväksyttäväksi (Nato 2024e). Kansainvälinen sihteeristö ja jäsenmaiden delegaatiot työskentelevät siis tiiviisti yhdessä, mutta päätöksentekovalta on jäsenmailla, joiden työtä kansainvälinen sihteeristö tukee.

Kuvio 1. Naton siviilirakenne

Vaikka Nato poliittissotilaallisena liittona nähdään usein maskuliinisena organisaationa, nousivat sukupuolikiisymykset esille järjestössä jo vuonna 1961, jolloin järjestettiin ensimmäinen naisia koskeva konferenssi, jossa keskusteltiin naisten asemasta ja heidän määränsä lisäämisestä Naton rakenteissa. Työtä sukupuolinäkökulmien huomioimiseksi on tehty siitä asti, mutta reilu 40 ensimmäistä vuotta työ eteni vain sotilaallisella puolella. (Wüstemann 2020, s. 169.) WPS-agenda rantautui Natoon vuonna 2007, eli seitsemän vuotta sen jälkeen, kun YK:n turvallisuusneuvosto oli hyväksynyt ensimmäisen Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman. Tällöin Nato hyväksyi poliittisella puolella ensimmäisen WPS-asioita koskevan politiikkapaperinsa “NATO/EAPC Policy on Implementing United Nations Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security”, jolla vastattiin YK:n kehotukseen ottaa naiset laajemmin mukaan konfliktien ratkaisuun ja rauhanrakentamiseen. (Nato 2024b.)

Vuonna 2007 tehty politiikka oli yhteinen Natolle ja Euroatlanttiselle kumppanuusneuvostolle (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC). EAPC on Naton ja sen rauhankumppanimaiden monenvälinen foorumi, joka mahdollistaa liittolaisten ja kumppaneiden välisen dialogin ja konsultaation poliittisissa turvallisuusasioissa. Yhteinen politiikkapaperi oli ensimmäinen virstanpylväs Naton sitoutumisessa WPS-agendaan. (Nato 2024b, Wüstemann 2020, s. 169.) Poliitiikkapaperi tunnusti naisten tasa-arvoisen osallistumisen merkityksen pysyvän rauhan ja turvallisuuden saavuttamisessa. Tämän seurauksena Nato alkoi nimittää myös tasa-

arvoasiantuntijoita operaatioihinsa (Nato 2024c). Naton ja EAPC:in välinen WPS-politiikkapaperi on päivitetty vuosina 2011, 2014 ja 2018. (Nato 2024b, Wüstemann 2020, s. 169.) Uusin versio WPS-politiikasta tuli keväällä 2024, mutta se ei ole enää Naton ja EAPC:in yhteinen politiikka, vaan koskee ainoastaan Natoa.

Naton sitoutuminen WPS-agendaan vahvistui vuonna 2010 strategisen konseptin päivittämisen myötä. Naton strateginen konsepti määrittelee liittouman turvallisuushaasteet ja jäsentelee niin poliittiset kuin sotilaallisetkin toimintatavat, joilla haasteisiin vastataan. Vuoden 2010 strategisessa konseptissa WPS-agendaan kuuluvien asioiden rooli tunnustettiin välttämättömäksi aspektiksi rauhan saavuttamisessa. Tämän lisäksi 2010-luvulla useat Naton liittolaiset loivat kansalliset toimintaohjelmat WPS-agendan toimeenpanemiseksi. Vuonna 2012 Nato nimitti ensimmäisen Naiset, rauha ja turvallisuus -erityisedustajan, joka osaltaan vakiinnutti sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistumista Naton politiikassa ja operaatioissa. Erityisedustajan tehtävä tarjosi mahdollisuuden valvoa ja varmistaa, että WPS-politiikkaa toimeenpannaan tehokkaasti. Samalla kansainvälisen yhteistyön merkitys WPS-agendan edistämiseksi kasvoi ja Nato lisäsi yhteistyön määrää kumppaneidensa kuten EU:n, Afrikan Unionin (AU) ja YK:n kanssa. (Nato 2024b.) Yhteistyö sisälsi muun muassa parhaiden käytäntöjen ja tiedon jakamista sekä koordinoitua toimintaa sukupuolten tasa-arvo kysymyksissä. (Aronsson 2021.)

Vuonna 2022 WPS-agendan asema Natossa vahvistui lisää, kun strateginen konsepti päivitettiin. Sen mukaan WPS-agenda integroidaan kaikkiin Naton ydintehtäviin eli pelotteeseen ja puolustukseen, kriisinehkäisyyn ja -hallintaan sekä yhteistyövaralliseen turvallisuuteen. (Strateginen konsepti 2022.) WPS-agendan merkitys kestävän rauhan osana on ymmärretty Natossa vuosien aikana ja sen integrointi vaikuttaa vahvistuneen. Nato pyrkii WPS-agendan vahvistamisella vastaamaan muuttuviin turvallisuushaasteisiin, kuten kyberturvallisuuteen, väkivaltaisten ääriliikkeiden toimintaan ja ilmastonmuutokseen sekä lisäämään sukupuolten tasa-arvoa sen sotilasoperaatioissa ja poliittisessa päätöksenteossa. (Nato 2024b, Nato 2024c.) Alla olevasta taulukosta näkee WPS-agendaan liittyviä virstanpylväitä Natossa.

Taulukko 2. WPS-agendan virstanpylväät Natossa (Nato WPS-policy 2024)

2007	Ensimmäinen Naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskeva politiikkapaperi hyväksytään.
2009	Ensimmäiset sukupuolinäkökulmista vastaavat neuvonantajat nimitetään Naton sotilaspuolelle. Aloitetaan Naiset, rauha ja turvallisuus päätöslauselman integrointi Naton komentorakenteeseen.
2012	Nimitetään ensimmäinen Naiset, rauha ja turvallisuus -erityisedustaja.
2014	Naiset, rauha ja turvallisuus -erityisedustajan roolista tulee pysyvä.
2015	Hyväksytään sotilaalliset ohjeet konflikteihin liittyvän sukupuolittuneen väkivallan ehkäisemiseksi.
2016	Ensimmäinen nainen nimitetään Naton varapääsihteeriksi. Perustetaan siviiliyhteiskunnan neuvoa-antava paneeli (civil society advisory panel).
2020	Ensimmäinen nainen aloittaa työnsä sotilasedustajan sotilaskomiteassa.
2021	Hyväksytään Naton ensimmäinen toimintasuunnitelma WPS-agendalle vuosille 2021–2025.
2022	Naton strateginen konsepti vahvistaa WPS-agendan integroimisen osaksi kaikkia Naton tehtäviä.
2024	Naton WPS-politiikkapaperin viimeisin päivitys. Siviiliyhteiskunnan neuvoa-antava paneeli kokoontuu ensimmäistä kertaa Brysselissä.

1.5 Turvallisuusympäristön muutokset euroatlanttisella alueella ja niiden vaikutukset Natoon

Tutkielman kannalta on oleellista ymmärtää euroatlanttisella alueella tapahtuneet muutokset turvallisuusympäristössä, sillä ne ovat historian aikana vaikuttaneet suuresti Naton toimintaympäristöön. Nato perustettiin kylmän sodan alussa vuonna 1949 vastaamaan Neuvostoliiton sotilaalliseen uhkaan (Nato 2022). Kylmän sodan aikana suurvaltojen välinen varustelu ja kilpailu elivät kulta-aikaansa, ja vallalla oli käsitys kovan turvallisuuden periaatteista, jotka korostivat valtiokeskeisyyttä, voimaa, väkivaltaa ja sotilaallisen

turvallisuuden maksimointia (Sumari 2019). Tämä turvallisuusympäristö vaikutti myös Natoon, joka kehitti nopeasti perustamisensa jälkeen sotilaallisen komentorakenteensa pystyäkseen tehokkaasti koordinoimaan sotilaallista toimintaansa (Nato 2022).

Kovan turvallisuuden valtiokeskeistä turvallisuuskäsitystä alettiin kritisoida jo 1950-luvulla, mutta se säilyi johtavana turvallisuuskäsityksenä aina 1980- ja 1990-luvun vaihteeseen asti, kunnes Berliinin muuri murtui ja Neuvostoliitto hajosi. Tämä johti kylmän sodan päättymiseen ja turvallisuusympäristön muutokseen. Uusi aikakausi toi mukanaan uudenlaisia uhkia, jotka eivät koskeneet enää vain valtioita vaan myös yksilöitä ja erilaisia ryhmiä. Eriarvoisuus ja muut uudet uhat ulottuivat myös valtioiden rajojen yli ja vaativat uudenlaisia toimia niiden ratkaisemiseksi. Tämän seurauksena muodostui käsitys inhimillisestä turvallisuudesta, joka laajensi käsitystä turvallisuudesta ja joka huomioi yksilöt ja ryhmät ja niiden erilaiset tarpeet, kuitenkin kieltämättä valtion roolia turvallisuuden takaajana. (Sumari 2019, Heusala 2011.) Myös WPS-agenda liittyy läheisesti inhimillisen turvallisuuden käsitykseen huomioimalla naiset ja tiedostamalla sukupuolten väliset erilaiset tarpeet konflikteissa ja rauhanturvaamisessa. Sekä WPS-agendalle että inhimilliselle turvallisuudelle on kummallekin keskeistä korostaa sukupuolinäkökulmaa turvallisuuspolitiikassa ja ne jakavat samat periaatteet ihmisten suojelun tärkeydestä. (UNDP 2022, s. 24–33, s. 83.)

Kylmän sodan päättyminen vaikutti tietenkin myös Natoon. Poliittissotilaallinen liitto joutui väistämättä kohtaamaan kysymyksen siitä, oliko sille enää Neuvostoliiton romahdettua tarvetta. Nato kuitenkin säilyi ja laajensi toimintaansa perustamalla Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston eli EAPC:in, joka muodostui yhteiseksi turvallisuusasioita käsitteleväksi foorumiksi Naton ja sen kumppanimaiden välille. 1990-luvulla Nato puuttui ensimmäisen kerran alueensa ulkopuoliseen konfliktiin entisen Jugoslavian alueella ja 2000-luvulla turvallisuusympäristöön vaikuttivat väkivaltaiset ääriliikkeet ja terrorismi. Liitto, joka perustettiin alun perin puolustamaan omaan aluettaan, laajensi toimintansa koskemaan myös yksilön turvallisuuden takaamista väkivaltaisilta ääriliikkeiltä. Tämän seurauksena Naton pääasiallinen fokus siirtyi rauhanturvaamiseen, terrorismin vastaiseen työhön ja suhteiden kehittämiseen kumppanimaiden kanssa. (Nato 2022.)

Kun vielä Naton vuoden 2010 strategisessa konseptissa todetaan, että euroatlanttisella alueella on tällä hetkellä rauha ja uhka tavanomaisesta hyökkäyksestä Naton alueelle on matala, (strateginen konsepti 2010) on tilanne muuttunut täysin vuoden 2022 strategista konseptia

lukiessa. Venäjän Ukrainaan aloittaman täysimittaisen hyökkäyksen myötä euroatlanttinen turvallisuusympäristö on jälleen muuttunut ja konventionaalinen sodankäynti on palannut Euroopan mantereelle. Tämän seurauksena Nato on siirtynyt pois 2000- ja 2010-luvun toimintaympäristöstään ja käsityksestä, jossa se nähtiin Euroopan ulkopuolella toimivana turvallisuusyhteisönä. Naton painopiste on palannut jälleen ensisijaisesti Euroopan alueelliseen puolustukseen, ja Venäjän rooli on muuttunut kumppanista viholliseksi. (Browning, Lehti ja Strang 2024, s. 6–8.)

Seuraavassa luvussa perehdytään aikaisempaan tutkimukseen ja esitellään feministinen konstruktivismi, joka luo tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Kolmannessa luvussa esitellään tutkielman aineisto, joka koostuu niin Naton julkisista asiakirjoista kuin haastatteluistakin, sekä metodina käytettävä teoriaohjaava sisällönanalyysi. Neljäs luku keskittyy itse analyysiin, joka tehdään kahdessa osassa. Tämän jälkeen esitellään johtopäätökset. Luvussa perehdytään siihen, miten tutkimuskysymyksiin onnistuttiin vastaamaan ja miten tutkielma sijoittuu suurempaan tieteelliseen kehikkoon. Lopuksi tutkielmaa tarkastellaan kriittisesti ja pohditaan hieman tulevan tutkimuksen mahdollisuuksia.

2 Teoria

Teorian tarkoitus on yksinkertaistaa ja mallintaa valittua tutkimuskohdetta, jotta sen avulla voidaan erottaa olennainen epäolennaisesta. Teoria ohjaa tutkimuksessa tehtyjä havaintoja ja sen avulla aineistosta suodatetaan tutkimuksen kannalta oleelliset asiat ja jätetään epäoleelliset asiat tutkimuksen ulkopuolelle. Toisin sanoen, ilman teoriaa kaikki tieto näyttäisi yhtä tärkeältä. (Pursiainen ja Forsberg, 2015.) Tässä tutkielmassa tutkimuskysymyksiä tarkastellaan feministisen konstruktivismiin näkökulmasta. Feministisen näkökulman avulla on tarkoitus tuoda sukupuolinäkökulmat näkyviksi kansainvälisessä politiikassa, joka usein kuvastaa hyvin maskuliinista näkemystä maailmasta. (Tickner 1992, s. 1)

Teorialla on iso merkitys kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. Kansainvälisen politiikan tapahtumia voi kuvailla kuka vain, mutta kun perehdytään siihen, miksi niin tapahtuu, siirrytään teorian piiriin. Kun tutkimuskysymyksiin perehdytään yhdestä teoreettisesta näkökulmasta, on tärkeää muistaa, että yhtä oikeaa vastausta ei ole olemassa, sillä ihmisten toiminnan tutkiminen on harvoin yksiselitteistä ja asioille löytyy usein monta tulkintaa (Smith 2013, s. 3). Tässä tutkielmassa teoriana käytetään feminististä konstruktivismia ja sen avulla on tarkoitus saada syvällinen ymmärrys tutkimuskysymyksistä. Osa kansainvälisten suhteiden teorioista auttaa käsitteiden avulla ymmärtämään ympäröivää maailmaa, mutta feministisen teorioiden voidaan sen lisäksi nähdä kritisoivan olemassa olevaa järjestelmää ja kritiikin avulla auttaa ymmärtämään olemassa olevia sukupuolittuneita valtarakenteita (Smith 2013, s. 8). Feministinen konstruktivismi tarjoaa näkökulman, joka selittää, miten ajatukset sukupuolesta vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan.

Tässä luvussa tutustutaan ensin siihen, miten feministiset teoriat tulivat mukaan kansainvälisten suhteiden tieteenalalle. Sen jälkeen perehdytään tarkemmin feministiseen konstruktivismiin, joka toimii tämän tutkielman teoreettisena lähtökohtana. Lopuksi tarkastellaan sitä, miten Naton identiteetti WPS-agendan edistäjänä on nähty aikaisemmassa tutkimuksessa ja sijoitetaan tutkielma teoreettiseen viitekehykseen.

2.1 Feminististen teorioiden kehittyminen

Kansainvälisten suhteiden tutkimus on perinteisesti keskittynyt analyysiin sodan syistä ja rauhan ehdoista. Nykyään sota ja konfliktit eivät kuitenkaan ole enää ainoita kysymyksiä, joihin tieteenala pyrkii vastaamaan, vaan niiden kirjo on laajentunut merkittävästi.

Kansainvälisten suhteiden tieteenala on kohdannut historiansa aikana neljä debattia, joista jokainen on tuonut uusia näkökulmia tieteenalan pohdittavaksi. Feministiset teoriat saivat alkunsa tieteenalan neljännessä väittelyssä, joka puhkesi 1980-luvun puolivälin jälkeen. Se on tieteenalan viimeinen laajempi teoreettinen vastakkainasettelu ja se alkoi hieman limittäin kolmannen väittelyn kanssa. Neljäs väittely keskittyi kansainvälisten suhteiden tieteenalan tietoteoriaan eli kiistaan siitä, miten tiedämme, mitä väitämme tietävämme. (Pursiainen ja Forsberg 2015, s. 27–29)

Neljännessä väittelyssä toiselle puolelle jäivät niin kutsutut positivistit eli kolmannessa väittelyssä vastakkain olleet uusrealistit ja uusliberaalit. Positivistit jakavat näkemyksen siitä, että kansainvälisistä suhteista on mahdollista löytää todistettavissa olevia tieteellisiä totuuksia ja lakeja. Heidä vastaan neljännessä debatissa asettuivat reflektivistit, jotka eivät usko siihen, että totuuksia voi ilmetä ilman arvoja. Heidän näkemyksensä mukaan yhteiskuntaa ja sen tutkimusta ei voida erottaa arvoista. Reflektivismi koostuu useista keskenään kilpailevista suuntauksista kuten feministisistä teorioista, kriittisestä teoriasta, konstruktivismista ja postmodernismista. (Pursiainen ja Forsberg 2015, s. 27.) Vaikka sukupuolinäkökulman mukaan tuleminen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen kesti aikansa, sille luotiin pohja rationalismia vastustamalla ja kyseenalaistamalla sitä, kenen etujen mukaisesti ja mitä tarkoitusta varten tietoa rakennetaan. Feministisissä teorioissa, kuten monissa muissakin reflektivistisissä teorioissa, tutkitaan tiedon ja vallan välistä suhdetta. Feministiset teoriat näkevät kansainvälisen järjestelmän muotoutuvan sosiaalisesti konstruoituneista sukupuolihierarkioista, jotka luovat sukupuolten välisen alistussuhteen. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 207.)

Feministiset teoriat alkoivat vallata tilaa kansainvälisten suhteiden tieteenalalla 1980-luvun lopulla, kun tutkijat alkoivat kritisoida traditionaalisia kansainvälisten suhteiden tutkimuksen viitekehyksiä, joissa sukupuoli oli jätetty kokonaan tutkimuksen ulkopuolelle. Feminististen teorioiden kritiikki kohdistui tuolloin etenkin realismiin, joka painotti valtiokeskeistä valtopolitiikkaa, valtion suvereniteettia sekä sotilaallisuutta ja turvallisuutta ottamatta huomioon näiden käsitteiden taustalla olevia sosiaalisia ja sukupuolittuneita rakenteita. (Tickner 1992, s. 19–20.) 1990-luvulla feministiset lähestymistavat alkoivat institutionalisoitua ja jakautua omiksi teoreettisiksi perspektiiveikseen. Feministiset teoriat eivät siis ole yksi yhtenäinen teoria, vaan erillinen diskurssi ja käsitteellinen tapa ajatella, joka koostuu useista pienemmistä teoreettisista näkökulmista. (Buskie 2013.) Monet feministiset

näkökulmat pohjautuvat kansainvälisten suhteiden aikaisempiin teorioihin, kuten liberalismiin, konstruktivismiin ja poststrukturalismiin. Vaikka eri näkökulmia edustavat tutkijat saattoivat olla eri mieltä sukupuolittuneiden valtarakenteiden syistä, he kaikki pyrkivät kuitenkin ymmärtämään naisten alisteista asemaa kansainvälisessä politiikassa. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 208.)

Feministiset teorit haastavat kansainvälisten suhteiden tutkimuksen perinteiset maskuliiniset näkökulmat, joissa naiset ja naisten kokemukset ovat lähes kokonaan näkymättömiä. Ne tuovat esille sukupuolen vaikutuksen kansainvälisessä politiikassa ja korostavat sen merkityksen huomioimista. Feminististen teorioiden mukaan sukupuolten väliset valtasuhteet vaikuttavat muun muassa siihen, ketkä osallistuvat päätöksentekoon ja keiden kokemukset saavat eniten painoarvoa. Sukupuolinäkökulman laaja-alainen tarkastelu avaa uusia mahdollisuuksia tarkastella kansainvälisiä suhteita ja huomioida siinä ilmeneviä valtarakenteita, sekä haastaa perinteisinä pidettyjä teorioita, joissa maailmaa tarkastellaan usein maskuliinisten linssien läpi. Feminististen teorioiden merkittävimpänä kontribuutiona voidaan pitää sitä, että se on tuonut naiset näkyväksi kansainvälisten suhteiden alalla. (Smith 2018.)

Kansainvälisten suhteiden feministinen tutkimus voidaan jakaa karkeasti kahteen sukupolveen. Ensimmäinen sukupolvi keskittyi laajasti teorian luomiseen ja muotoilemiseen, kun taas toinen sukupolvi tutkii empiirisiä tapauksia ja lähestyy niitä uudella, sukupuolinäkökulmat huomioivalla lähestymistavalla. Ensimmäisen sukupolven kansainvälisten suhteiden feministiset tutkijat keskittyivät lähinnä tieteenalan sukupuolittuneen tutkimuksen kritisoimiseen ja tämän tiedon esille tuomiseen. Toisen sukupolven kansainvälisten suhteiden feministiset tutkijat alkoivat kehittää feministisiä teorioita ja laajentaa tieteenalan rajoja tutkimalla tapahtumia uusista näkökulmista ja kuuntelemalla erilaisia ääniä. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 208.) Tällöin syntyivät myös kriittiset feministiset suuntaukset. Ne saivat vaikutteita muun muassa marxismista ja postkoloniaalisesta teoriasta. (Prügl 2008.)

2.2 Feministinen konstruktivismi

Feministinen konstruktivismi pyrkii muuttamaan sukupuolittuneita valtarakenteita kansainvälisessä politiikassa ja kehittämään tieteenalaa siten, että sukupuolikysymykset eivät jäisi huomioimatta. Feminististen näkökulmien ja lähtökohdiltaan ei-feministisen

konstruktivismiin yhdistäminen auttaa saamaan paremman teoreettisen ja empiirisen ymmärryksen maailmasta. (Locher ja Prügl 2001.) Feminististä konstruktivismia voidaan ymmärtää paremmin avaamalla ensin konstruktivismiin käsitettä lyhyesti. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa konstruktivistit arvioivat globaalia politiikkaa lisäämällä analyysiin sosiaalisen kerroksen ja painottamalla enemmän ideationaalisia kuin materiaalisia elementtejä. Tämä tarkoittaa, että konstruktivistit ovat kiinnostuneita siitä, miten normit ja käsitykset vaikuttavat kansainvälisen politiikan toimijoiden käyttäytymiseen ja miten sosiaaliset rakenteet globaalissa politiikassa muodostuvat. Konstruktivistit haastavat realistien oletuksen valtioista täysin itsenäisinä ja riippumattomina toimijoina ja näkee ne sen sijaan sosiaalisten prosessien muodostamina kokonaisuuksina. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210.)

Feministiset teoriat jakavat konstruktivistien kanssa saman ontologisen perustan. Ontologialla tarkoitetaan teoriaa todellisuuden luonteesta. Sekä feminististen että konstruktivististen teorioiden mukaan todellisuus ja kansainvälisten suhteiden toimijat rakentuvat sosiaalisesti. Tämä tarkoittaa, että valtiot ja muut kansainväliset toimijat eivät ole vain annettuja, valmiiksi olemassa olevia riippumattomia yksiköitä, vaan niiden toimintaan vaikuttavat normit, identiteetit, uskomukset, sosiaaliset liikkeet ja ylikansalliset verkostot sekä toiset kansainväliset toimijat. Näin ollen kansainvälinen politiikka ei ole objektiivista ja muuttumatonta; koska sosiaaliset rakenteet ovat muokattavissa ja alttiita muutokselle, myös kansainvälinen politiikka voi ajan myötä muuttua. (Locher ja Prügl 2001.) Feministisessä konstruktivismissa tarkastellaan tämän lisäksi sitä, miten sukupuolittuneet valtarakenteet ja muut sukupuolinäkökulmat vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan sekä sitä, miten kansainvälinen politiikka vaikuttaa niihin (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210).

Sukupuoli, normit, identiteetti ja valta ovat keskeisiä käsitteitä feministisessä konstruktivismissa. Tässä tutkielmassa normi määritellään sopivaksi käyttäytymisstandardiksi toimijoille, joilla on tietty identiteetti (Finnemore ja Sikkink 1998). Identiteetillä taas viitataan siihen, miten kansainväliset toimijat näkevät itsensä ja toisensa kansainvälisessä järjestelmässä. Identiteetit muodostuvat suhteessa toisiin ja ovat jatkuvassa muutoksessa. (Wendt 1999, s. 21.) Siinä missä konstruktivismiin voidaan nähdä suhtautuvan normeihin, valtarakenteisiin ja identiteetteihin kuvailevasti, feministinen konstruktivismi pyrkii lisäämään sukupuolinäkökulman niiden tarkasteluun ja muokkaamaan ja muuttamaan vallitsevia valtarakenteita. Sukupuolinäkökulmien ja valtarakenteiden esille tuominen mahdollistaa syvemmän analyysin tekemisen, joka voi johtaa todellisiin muutoksiin. (Locher

ja Prügl 2001.) Alla oleva taulukko (taulukko 2) kuvastaa sitä, miten feministinen konstruktivismi auttaa purkamaan ja uudelleen rakentamaan sukupuolittuneita valtarakenteita.

Taulukko 2. Feministinen konstruktivismi (Arinder 2024)

Feministinen konstruktivismi pyrkii tunnistamaan valtarakenteet, jotka ovat haitallisia sukupuolinäkökulmien huomioimiselle (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 205). Feministinen konstruktivismi osoittaa, että feministisen näkemyksen sisällyttäminen tutkimukseen rikastuttaa vallan jakautumisen ymmärtämistä kansainvälisessä politiikassa (Locher ja Prügl 2001). Kun sukupuolinäkökulmille haitalliset valtarakenteet tuodaan esiin, voidaan valtaa analysoida kokonaisvaltaisemmin ja sitä kautta lisätä ymmärrystä sekä edistää muutosta. (Arinder 2024.) Tässä tutkielmassa feministisen konstruktivismin avulla on tarkoitus ymmärtää Naton identiteetin muutosta sukupuolinäkökulmien ja tasa-arvon edistäjänä aikana, jona kova turvallisuus on ottanut tilaa kansainvälisessä politiikassa inhimillisen turvallisuuden kustannuksella. Se miten Nato identifioituu sukupuolinäkökulmien ja WPS-agendan edistäjänä, vaikuttaa myös muihin kansainvälisiin toimijoihin.

2.3 Feministisen konstruktivismin kritiikki

Niin feministisiä teorioita kuin itse feminististä konstruktivismiäkin on kritisoitu kansainvälisten suhteiden tieteenalalla. Feminististen teorit jäävät tutkimuksessa usein marginaaliin ja julkisia keskusteluita feminististen tutkijoiden ja tieteenalan muiden tutkijoiden kanssa on ollut vähän. Tickner (1997) näkeekin, että feminististen suuntauksien ja perinteisten kansainvälisten suhteiden teorioiden yhteistyön ja antoisan keskustelun yhtenä suurena esteenä on dialogin puute. Hän argumentoi, että feministiset perspektiivit poikkeavat tutkimuskentän tavanomaisesta ontologiasta ja epistemologiasta ja eivät siksi sovi yhteen perinteisten valtiokeskeisten lähestymistapojen kanssa. (Tickner 1997.)

Tämän lisäksi kritiikkiä on tullut muun muassa feministisen konstruktivismin teoreettisesta epäselvyydestä. Ongelmana pidetään sitä, että feministinen konstruktivismi ei ole määritelty teoreettista viitekehystä tarpeeksi tarkasti ja se yhdistelee teoreettisia elementtejä

epämääräisesti. (Zalewski 1995.) Kahden teorian yhdistämisen on pelätty heikentävän kummankin teorian alkuperäistä syvyyttä, sillä teorioiden yhdistämisessä joudutaan tekemään kompromisseja sen suhteen, mihin keskitytään (Ackerly ja True 2008). Toisaalta yhdistelyn on koettu mahdollistavan syvällisemmän analyysin, koska pelkän kuvailun sijaan feministinen konstruktivismi pyrkii paljastamaan sukupuolittuneet valtarakenteet (Locher ja Prügl 2001).

Feminististä konstruktivismia on kritisoitu myös sen todellisista mahdollisuuksista vaikuttaa kansainvälisen politiikan rakenteisiin. Kriitikot ovat argumentoineet, että vaikka teorian avulla on mahdollista tunnistaa sukupuolittuneet valtarakenteet, se ei silti välttämättä konkreettisesti tarjoa välineitä muutoksen aikaansaamiseksi. Feministisen konstruktivismin koetaan usein jäävän teoreettisen analyysin tasolle ilman käytännön vaikutuksia. (True 2003.) Teoriaa on kritisoitu myös empiiristen todisteiden vähäisyydestä. Sitä pidetään usein kiinnostavana lähestymistapana, mutta empiirisesti haastavana, koska käytännön esimerkit siitä, miten sukupuolittuneet valtarakenteet, normit ja identiteetit vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan ovat vähäisiä. (Tickner 1992.)

Feministisen konstruktivismin kriitikoita huolestuttaa myös teorian kyvyttömyys ottaa huomioon erilaisia feministisiä näkökulmia ja kokemuksia globaalisti. Feministinen konstruktivismi on saanut kritiikkiä siitä, että se nojaa liikaa läntiseen feminismin perinteeseen ja jättää huomiotta globaalien etelän naisten kokemukset ja näkemykset (Mohanty 2003). Mohanty (2003) kritisoi erityisesti tapaa, jolla feministiset teoriat, mukaan lukien feministinen konstruktivismi, ovat normalisoineet läntisen feminismin kokemuksia ja oletuksia ilman pohdintaa maantieteellisistä ja kulttuurisista eroista.

Lopuksi feminististä konstruktivismia on kritisoitu myös sen liian normatiivisesta lähestymistavasta. Kriitikko kohdistuu siihen, että sen halu muuttaa sukupuolittuneita valtarakenteita voi vaikuttaa sen objektiivisuuteen. Kysymykseksi on noussut voiko feministinen konstruktivismi ylipäättään tarjota puolueettomia analyysejä, koska se on lähtökohtaisesti arvopohjainen lähestymistapa. Carpenter (2003) on artikkelissaan "Stirring Gender into the Mainstream: Constructivism, Feminism and the Uses of IR Theory" tehnyt jaon feministisen ja ei-feministisen sukupuolianalyysin välille, jonka mukaan ei-feministinen sukupuolianalyysi voisi tarjota mahdollisuuden sukupuolinäkökulman selittämiseksi kansainvälisessä politiikassa ilman arvopohjaista lähestymistapaa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että feministisen konstruktivismin kriittinen tarkastelu on tuonut esiin useita teorian kohtaamia haasteita. Dialogin puute perinteisten kansainvälisten suhteiden teorioiden kanssa, teoreettinen epäselvyys, kyvyttömyys konkreettiseen muutokseen sekä länsimaisten normien painotus ovat keskeisiä teemoja kriittisesti feministiseen konstruktivismiin suhtautuvien henkilöiden keskuudessa. Feministinen konstruktivismi on tarjonnut uusia näkökulmia ja tapoja ymmärtää sukupuolen merkitystä kansainvälisessä politiikassa, mutta sen todellinen vaikutusmahdollisuus on edelleen laajan keskustelun kohteena.

2.4 Naton identiteetti WPS-agendan edistäjänä

Pohdittaessa Naton identiteettiä WPS-agendan edistäjänä täytyy perehtyä hieman tarkemmin identiteetin käsitteeseen. Gioian, Schultzin ja Corleyn mukaan organisaation identiteetin määritelmä on organisaation jäsenten yhteinen käsitys sen keskeisistä ja pysyvistä piirteistä, jotka erottavat sen muista organisaatioista. Vaikka identiteetin ajatellaan usein olevan pysyvä, se muuttuu ajan myötä säilyttäen pysyvät piirteensä, mutta mukautuen ympäristöönsä. Identiteetti on siis dynaaminen ja sidoksissa vuorovaikutuksiin muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Identiteetin pysyvät piirteet ovat yleensä sidoksissa organisaation historiaan ja arvoihin ja ne kestävät muutoksia. Organisaation arvojen tulkinta voi kuitenkin vaihdella eri ryhmien ja aikakausien välillä. (Gioia, Schultz ja Corley 2000.)

WPS-agendan voidaan katsoa tulleen osaksi Naton identiteettiä sen arvojen kautta. Naton jäsenmaat jakavat yhteisesti Naton arvot eli yksilönvapauden, demokratian, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaatteen. Näiden arvojen nähdään yhdistävän tätä erilaisista valtioista koostuvaa liittoumaa. (Nato 2024f.) Vaikka identiteetti mukautuu ympäristöönsä ja on sidoksissa vuorovaikutukseen, arvot ovat usein identiteetin pysyvä osa. Näin on ollut myös Natossa, mutta niiden tulkinta on vaihdellut ajan mukana. Sukupuolinäkökulmien huomiointi ja tasa-arvon lisääminen ovat 2000-luvun aikana tulleet osaksi länsimaisten demokratioiden arvomaailmaa, ja WPS-agendasta on vuosien aikana tullut normi kansainvälisessä politiikassa (Ruffa ja Wibben 2023). On ymmärrettävää, että WPS-agendasta on tullut osa myös Naton toimintaa, koska WPS-agendan ajamat asiat ovat nykypäivänä vahva osa yksilönvapautteen, demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteen liittyviä arvoja.

WPS-agendan asemaa ja sen integrointia Naton toimintaan on tutkittu lähes 20 viime vuoden aikana melko paljon (mm. O’Sullivan 2024, von Hlatky 2018, Morais, Turner ja Wright 2022, Cockburn 2012, Morrison 2023). Myös Nato itse on tehnyt kokoelman, jossa sen sotilaallisen

puolen johtajat kertovat näkemyksiään sukupuolinäkökulman tärkeydestä sotilasoperaatioissa (Prudhoe, Hillerby, Kyle ja Nguyen 2024). Sukupuolinäkökulmien valtavirtaistumisen normi kansainvälisessä politiikassa voidaan katsoa alkaneen, kun YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi ensimmäisen WPS-agendan päätöslauselman vuonna 2000 (Wüstemann 2020). Nykyään WPS-agendan integrointi kansainvälisissä järjestöissä on merkki edistyksellisyydestä ja nykyaikaisuudesta ja sen integroimisen voidaan nähdä muodostuneen normiksi (Ruffa ja Wibben 2023, O’Sullivan 2024). Vaikka Natoa poliittisotilaallisena liittona ei aina nähdä tyypillisempänä sukupuolinäkökulmien edistäjänä, on Nato kuitenkin panostanut WPS-agendan integroimiseen vuodesta 2007 alkaen (Von Hlatky 2018, s. 364). Nato on muun muassa ottanut käyttöön useita politiikkoja, jotka edistävät sukupuolinäkökulmien valtavirtaistamista. Tätä voidaan pitää merkittävänä panoksena, sillä liitto luonnehtii hegemoninen maskuliinisuus ja hypermaskuliininen toimintaympäristö. (Wüstemann 2020.)

Hegemonisen maskuliinisuuden instituutiot, kuten sotilasorganisaatiot, vahvistavat ja ylläpitävät usein maskuliinisia käsityksiä kansainvälisestä politiikasta ja näin ollen vahvistavat niiden normatiivisuutta. On argumentoitu, että sukupuolinäkökulmien huomioimista pidetään tällaisissa organisaatioissa usein häiritsevänä, koska ne vaativat organisaatiolta toimintatapojen uudistamista eikä niitä usein pidetä olennaisina järjestön toiminnan kannalta. (Wüstemann 2020.) Nato on kuitenkin ollut poikkeus tässä ja etenkin ennen Ukrainan sotaa sen on nähty onnistuneen kohtalaisen hyvin sukupuolinäkökulmien huomioimisessa esimerkiksi Afganistanissa. Suurempana haasteena onkin nähty se, miten sukupuolinäkökulmien huomiointi onnistuu, kun organisaatio on siirtynyt rauhanturvatehtävistä ja terrorismin torjunnasta takaisin omien ydintehtäviensä eli pelotteen ja puolustuksen, kriisinehkäisyn ja -hallinnan sekä yhteistyövaraisen turvallisuuden pariin. (Von Hlatky 2018, s. 372, Wright 2022.)

Natoa on kuitenkin myös kritisoitu sen roolista sukupuolinäkökulmien edistäjänä. Artikkelissaan “Challenging civil society perceptions of NATO: Engaging the Women, Peace and Security agenda” Wright (2023) argumentoi, että Nato ei ole WPS-agendaan liittyvässä työssään päässyt eroon hegemonisesta maskuliinisuudesta. Hän nostaa esimerkiksi Natossa WPS-asioiden parissa työskentelevät miehet, jotka joutuvat navigoimaan työn vähättelyn ja sen feminiiniseksi leimaamisen välillä. He joutuvat uudelleen luomaan käsityksiä WPS-työstä toisille miehille ja täten sekä ylläpitävät sukupuolittunutta käsitystä tasa-arvotyön tärkeydestä että vahvistavat miesten välistä keskustelukulttuuria, johon naiset ja naisten näkökulmat eivät

osallistu. Lisäksi Wrightin mukaan Naton rooli poliittisotilaallisena liittona tarkoittaa, että WPS-agenda nähdään operatiivista tehokkuutta tukevana välineenä, joka vahvistaa Naton roolia maskuliinisena suojelijana ja edistää hegemonisen maskuliinisuuden ihanteita ja normeja. (Wright 2023.)

Jos WPS-agendan parissa työskentely leimautuu feminiiniseksi ja sen arvoa vähätellään Naton sisällä, ollaan sukupuolittuneiden valtarakenteiden äärellä. Feministinen tutkimus on todennut yhdeksi ongelmaksi niin sanotun ”naisten asioiden” eriyttämisen muusta poliittisesta toiminnasta. Tällä tarkoitetaan ilmiötä, jossa naiset laitetaan pääasiallisesti hoitamaan sukupuolinäkökulmiin liittyvät tehtävät, koska niitä pidetään ”naisten asioina”. Tämän tyyppinen suhtautuminen WPS-agendaan Naton sisällä vahvistaa normia siitä, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen ympäristö on maskuliininen ja siksi sopimaton naisille. (Tickner 1999, s. 1–2.)

Naton vuoden 2022 strategisen konseptin mukaan organisaation on tarkoitus integroida WPS-agenda osaksi kaikkia sen tehtäviä ja jatkaa sukupuolinäkökulmien edistämistä sen arvojen mukaisesti. O’Sullivan (2024) kuitenkin argumentoi artikkelissaan “Women, Peace and Security as deterrence? NATO and Russia’s war against Ukraine”, että Naton yrityksestä huolimatta WPS-agendan toimeenpano erityisesti pelotteeseen ja puolustukseen on ollut haastavaa. Hänen mukaansa WPS-agenda nähdään kattavasti osana Naton strategisia tehtäviä, mutta sen käytännön soveltaminen on ollut hidasta ja puutteellista, mikä on korostunut etenkin sen jälkeen, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. O’Sullivanin mukaan Nato on paradoksaalisesti onnistunut WPS-agendan huomioimisessa rauhanturvatehtävissään, mutta ei järjestön sisällä. (O’Sullivan 2024.)

Naton voidaan nähdä koko sen historian ajan tasapainoilleen sen sotilaallisen puolustuksen ja toisaalta arvoyhteisön identiteettien välillä. Jo sen perustamisasiakirja eli Pohjois-Atlantin sopimus yhdistää sotilaallisen puolustuksen (artikla 5) sekä demokraattisten arvojen, yksilönvapauden ja oikeusvaltioperiaatteen (artikla 2) edistämisen. Historian aikana turvallisuusympäristön muutokset ovat vaikuttaneet siihen, miten Nato on milloinkin asemoitunut sotilaallisen puolustuksen ja arvojen edistämisen välillä. (Flockhart 2024.) Ukrainan sodan seurauksena Naton painopiste on siirtynyt arvojen edistämisestä takaisin kohti sotilaallista puolustusta. Madridin ja Vilnan huippukokoukset vahvistivat tätä strategista suuntaa ja niiden seurauksena Nato on aktivoitunut puolustussuunnitelmansa ja lisännyt joukkojen määrää sen itäisellä sivustalla. (Nato 2024a, Flockhart 2024.)

Artikkelissaan “NATO in the multi-order world” (2024) Flockhart argumentoi, että Naton rooli arvoyhteisönä riippuu sen kyvystä pysyä sisäisesti yhtenäisenä. Sisäiset ristiriidat ovat uhka arvojen edistämiseksi ja siksi Naton on pystyttävä sopeuttamaan strategiansa monimutkaiseen ja muuttuvaan maailmanjärjestykseen ja löydettävä tasapaino sotilaallisen puolustuksen ja arvoja puolustavan yhteisön identiteettien välillä. (Flockhart 2024.) WPS-agenda on tiivis osa Naton arvoja (Strateginen konsepti 2022), joten sen asema organisaation toiminnassa on riippuvaista sisäisestä yhtenäisyydestä ja sotilaallisuuden ja arvojen välisen tasapainon löytämisestä.

2.5 Teoreettinen viitekehys

Kansainvälisen turvallisuusympäristön heikentyessä on yleistä, että turvattomuuden tunteen lisääntyminen johtaa kovan turvallisuuden kasvuun. Kova turvallisuus muodostuu voimankäytöstä ja sotilaallisesta vallasta. Se pohjautuu valtiokeskeiseen turvallisuusajatteluun, jossa sotilaallinen varustautuminen naapureita vastaan johtaa turvallisuuden lisääntymiseen. Kova turvallisuus sulkee yksilöt ja tätä kautta myös sukupuolikysymykset turvallisuuden tarkastelun ulkopuolelle. Kovan turvallisuuden vastakohtana voidaan pitää inhimillistä turvallisuutta, jonka periaatteiden mukaan yksilöt ja heidän tarpeensa tulee asettaa turvallisuusajattelun keskiöön. (Sumari 2019.)

Tämän tutkielman kannalta on oleellista ymmärtää, että kansainvälinen politiikka on jatkuvasti muutoksessa ja muutokseen vaikuttaa kansainvälisten toimijoiden, kuten valtioiden ja kansainvälisten organisaatioiden toiminta (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210). Vaikka Natoa poliittisotilaallisena organisaationa on pidetty maskuliinisena toimijana, se on kuitenkin tutkimusten mukaan panostanut WPS-agendan integroimiseen ja asemoitunut kansainvälisessä politiikassa sukupuolinäkökulmien edistäjien puolelle (Wright 2022). Venäjän hyökättyä Ukrainaan euroatlanttinen turvallisuusympäristö on muuttunut ja sen seurauksena myös Nato on muuttanut toimintaansa sotilaallisemmaksi (Nato 2024a). Kovan turvallisuuden periaatteet ovat saaneet tilaa inhimillisen turvallisuuden kustannuksella (Heusala 2011) ja siksi voidaan epäillä, että myös Naton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut siten, ettei WPS-agendaa nähdä enää yhtä tärkeänä prioriteettina.

Feministinen konstruktivismi avulla voidaan tutkia ajatusta siitä, että WPS-agendaan ei suhtauduta Natossa enää yhtä vakavasti. Sen avulla voidaan tunnistaa, miten Naton identiteetti arvoyhteisönä ja sukupuolinäkökulmien ja tasa-arvon edistäjänä on muuttunut ja mitä vaikutusta muutoksella on ollut Naton tekemälle WPS-agendaan liittyvälle työlle.

Kansainvälisten suhteiden tutkimus on alun perin keskittynyt vahvasti valtiokeskeiseen sodan ja rauhan ehtojen analyysiin. Tutkimus on kuitenkin ollut yksipuolista, sillä naisten kokemukset ovat jääneet kokonaan sen ulkopuolelle. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 206.)

Yksi syy tälle on se, että perinteisesti kansainvälisten suhteiden keskeisinä toimijoina on pidetty valtioita sekä kansainvälisiä organisaatioita ja niiden johdossa olevia henkilöitä, jotka ovat historian aikana valtaosin olleet miehiä. Tämä on aiheuttanut vinouman tutkimukseen, sillä kansainvälisten suhteiden tutkimuksen perinteiset teoriat ovat rakentaneet kuvan maailmasta miesten kokemusten kautta. Näin ollen maskuliinisia ominaisuuksia kuten kovaa turvallisuutta, sotilaallista voimaa, vallankäyttöä ja valtiokeskeistä lähestymistapaa on tutkittu enemmän, ja sen seurauksena niitä on arvostettu enemmän ja siten ne ovat vähitellen muodostuneet normeiksi. Samalla hiljaisuuteen jääneet, niin sanotut sokeat pisteet, ovat jääneet vähemmälle huomiolle eikä niitä olla nähty yhteiskunnallisesti merkittävänä. Täten sokeiden pisteiden, kuten naisten kokemusten, voidaan nähdä olevan suoraan yhteydessä sukupuolittuneisiin valtarakenteisiin, ja ymmärtääkseen sukupuolen merkityksen kansainvälisessä politiikassa ja sen rakenteissa, on kaikesta vallasta tehtävä näkyvää. (Enloe 1989, s. 3–12, Kronlund, Vaittinen, Räkköläinen ja Vastapuu 2022.) Tutkimalla perinteisesti maskuliinisena pidettyä turvallisuuspoliittista ilmiötä, ympäristöä ja organisaatiota feministisistä lähtökohdista, voidaan tehdä sokeista pisteistä näkyviä ja samalla normalisoida feminiinisyyteen liitettyjä ominaisuuksia kansainvälisten suhteiden tutkimuksen alalla.

Tutkimalla sitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut, voidaan ymmärtää valtasuhdetta, joka on aiheuttanut kovan turvallisuuden lisääntymisen inhimillisen turvallisuuden kustannuksella. Turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö nähdään usein maskuliinisena toimintaympäristönä ja vaikka Nato on tehnyt töitä sukupuolinäkökulmien edistämiseksi integroimalla WPS-agendaa toimintaansa, se on tapahtunut aikana, jona organisaatio ei ole ollut sotilaallisesti uhattuna. (Flockhart 2024, Strateginen konsepti 2010.) Tämän päivän turvallisuusympäristö on muuttunut ja tuonut sotilaallisen vallankäytön takaisin euroatlanttiselle alueelle. Näin ollen myös Nato on keskittynyt kasvattamaan kovaa turvallisuutta eli sotilaallista valtaa ja voimankäyttöä. (Nato 2024a.) Tämä toimintatapa sulkee yksilöt sekä sukupuolinäkökulmat helposti ulkopuolelle (Sumari 2019, Smith 2018) ja vaikka ongelma nykyään tiedostetaan ja sukupuolinäkökulmien merkitys ymmärretään, on tärkeää perehtyä siihen, onko inhimillinen turvallisuus jäänyt kovan turvallisuuden jalkoihin. Jos näin on, se kertoo siitä, että sotilaallista valtaa ja voimankäyttöä arvostetaan edelleen enemmän kuin sukupuolinäkökulmien huomioimista. Tämä on ongelmallista tasa-arvon edistämisen

sekä rauhanrakentamisen näkökulmista. Useat tutkimukset nimittäin osoittavat, että sukupuolinäkökulmien huomiointi niin tasa-arvon kuin konfliktien estämisen, konfliktien ratkaisemisen ja pysyvän rauhan saavuttamisen kannalta on oleellista. (Ulkoministeriö 2023.)

Feministisen konstruktivismin mukaan kansainväliset toimijat, kuten valtiot ja kansainväliset järjestöt, eivät synny tai toimi tyhjiössä, vaan ne rakentuvat sosiaalisesti ja niiden käsitys niiden omasta ja muiden identiteetistä muokkaa niiden toimintaa kansainvälisessä politiikassa. (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210). Näin ollen sukupuolittuneet valtarakenteet vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan (Locher ja Prügl 2001) ja se miten Nato identifioi itsensä sukupuolinäkökulmien suhteen ja miten se toimii kansainvälisessä politiikassa niiden edistämiseksi (tai heikentämiseksi) vaikuttaa sekä sen jäsenmaiden, kumppanimaiden että muiden kansainvälisten organisaatioiden ja valtioiden ajattelutapoihin ja politiikkoihin (Wüstemann 2020).

Kansainvälisen turvallisuuspolitiikan rakenteellisena ongelmana voidaan pitää ominaisuuksien jaottelua dikotomisesti maskuliiniseksi ja feminiiniseksi. Koska maskuliinisia ominaisuuksia arvostetaan enemmän, lisää se patriarkaalista valtaa, joka alistaa naisia ja feminiinisinä pidettyjä ominaisuuksia. Tämä vaikuttaa muun muassa vallan jakautumiseen ja feminiinisinä pidettyjen asioiden, kuten WPS-agendan vaikutusmahdollisuuksiin globaalisti. (Smith 2018.) Jos Nato vaikutusvaltaisena kansainvälisen politiikan toimijana (Wüstemann 2020) välittää toiminnallaan viestin siitä, että WPS-agenda ei turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena ole enää yhtä tärkeässä asemassa, se vahvistaa käsitystä siitä, että konfliktitilanteissa sukupuolinäkökulmien huomioiminen voidaan sivuuttaa kovan turvallisuuden tieltä. Tällöin vesitetään koko WPS-agendan merkitys, jonka tavoitteena on nimenomaan ollut normalisoida sukupuolinäkökulmien huomiointi erilaisten kansainvälisten toimijoiden toiminnassa sekä konflikti- ja rauhanrakennustilanteissa.

3 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esitellään tutkielman aineisto ja metodologia. Aineisto koostuu sekä haastatteluista että Naton omista julkisista asiakirjoista. Ensimmäisenä luvussa esitellään haastatteluaineisto ja kerrotaan haastatteluiden toteuttamisesta. Tämän jälkeen esitellään Naton julkiset asiakirjat, jotka valikoituivat aineistoksi tähän tutkielmaan. Kappaleen lopuksi kerrotaan teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä, joka toimii tutkielman metodina.

Tässä tutkielmassa aineisto koostuu Naton omista julkisista asiakirjoista sekä haastatteluilla kerätystä aineistosta. Naton julkisten asiakirjojen lisäksi aineistoa oli hyvä täydentää haastatteluilla kahdesta syystä. Ensinnäkin Naton julkisia asiakirjoja ei ole kovin suurta määrää. Naton puolustus- ja turvallisuuspoliittinen toiminta-alue rajoittaa tiedon julkisuutta ja siksi suurin osa organisaation asiakirjoista on turvaluokiteltuja. Tämän lisäksi haastattelut antavat syvällisemmän ja ajankohtaisemman ymmärryksen siitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut. Julkiset asiakirjat käsittelevät laajoja kokonaisuuksia ja isoja kuvia, kun taas haastatteluista saatu aineisto kertoo yksityiskohtaisemmin muutoksesta, jota on havaittu.

3.1 Haastattelut

Haastattelut toteutettiin kesän 2024 aikana ja niitä järjestettiin yhteensä kolme. Neljättä haastattelua oli pyydetty, mutta kutsuun ei saatu vastausta. Kutsut lähetettiin sähköpostilla ja haastatteluista kaksi järjestettiin kasvotusten ja yksi etäyhteydellä. Haastattelu kasvotusten on joustava tapa kerätä tietoa ja se mahdollistaa lisäkysymysten esittämisen haastattelun aikana. Samalla se kuitenkin sisältää riskin siitä, että haastattelijan ennakoasenteet tai painotus vaikuttavat lopputulokseen. Myös etäyhteyden kautta pidettävät haastattelut ovat hyvä vaihtoehto kasvotusten pidetyille haastatteluille, mikäli etäisyydet haastattelijan ja haastateltavan välillä ovat pitkät. (Halperin ja Heath 2020, s. 312–313.) Haastateltavat henkilöt valikoituivat mukaan tutkimukseen heidän työtehtäviensä perusteella. Jokainen haastateltava toimi haastatteluhetkellä WPS-asioiden asiantuntijana. Tutkielman tarkoituksena on syvällisen ymmärryksen saaminen siitä, miten WPS-agendaan liittyviin kysymyksiin suhtautuminen on muuttunut Natossa turvallisuusympäristön tuoman muutoksen myötä ja miten muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina eli kaikille esitettiin suurin piirtein samat kysymykset samassa järjestyksessä. Puolistrukturoidussa haastattelussa on nimensä

mukaisesti piirteitä sekä avoimesta että strukturoiduista haastattelusta. Strukturoiduilla kysymyksillä pyritään keräämään faktatietoa tutkimusaiheesta, kun taas avoimilla kysymyksillä halutaan etsiä tietoa syvemältä ja ymmärtää ilmiötä kokemusten kautta. (Halperin ja Heath 2020, s. 312–313.) Haastattelukysymysten välillä oli pieniä eroja riippuen siitä, oliko haastateltava töissä Naton kansainvälisessä sihteeristössä vai Suomen ulkoministeriössä. Haastatteluille oli mietitty valmiit teemat sekä tarkat avoimet kysymykset, jotta tietoa saatiin mahdollisimman tarkasti juuri tutkimuskysymykseen liittyen. Haastateltavilla oli kuitenkin vapaus puhua aiheesta ja haastattelun mieleen tuomista asioista ilman, että puhetta keskeytettiin. Tämä oli hyödyllistä, sillä haastateltavat vastasivat usein luonnostaan valmiiksi mietittyihin kysymyksiin ja haastattelutilanteet etenivät luontevasti. Kaikki haastattelut äänitettiin haastateltavien luvalla ja niiden pohjalta tehtiin tarkat litteroinnit aineiston käsittelyn mahdollistamiseksi. Äänitteet luvattiin hävittää tutkielman valmistuttua eikä niitä ole lupaa käyttää muuhun tarkoitukseen. Litteroidut haastattelut ja haastatteluiden aikana otetut muistiinpanot ovat tallessa tutkimuksen tekijällä.

Tätä tutkielmaa varten tehtyjen haastatteluiden tarkoituksena oli keskustella syvemmin siitä, miten suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan Natossa on muuttunut Ukrainan sodan aiheuttaman turvallisuusympäristön muutoksen myötä ja miten tämä muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa, kun organisaatio on palannut takaisin ydintehtäviensä pariin. Puolistrukturoiduista haastatteluista saatua tietoa ei ole helppo yleistää ja yhdenmukaistaa, joten sen perusteella ei voida tehdä kvantifiointia eli muokata aineistoa määrälliseen muotoon. Tässä tutkielmassa tarkoituksena ei ole ollut tutkimuskysymyksiin vastaaminen määrällisin keinoin vaan ilmiön ja muutoksen ymmärtäminen laadullisesti, jotta tilanteesta saataisiin mahdollisimman laaja ymmärrys. Puolistrukturoituihin haastatteluihin päädyttiinkin siksi, että ne ovat hyvä tapa kerätä aineistoa halutun tilanteen tai ilmiön selittämistä varten. (Halperin ja Heath 2020, s. 313.)

Haastateltavien henkilöiden yksityisyydensuoja on yksi ensisijaisista tutkimuseettisistä periaatteista ja pääsääntönä onkin kirjoittaa tutkimustulokset niin, että haastateltavina olevien henkilöiden anonymisuus säilyy. Poikkeuksena tähän voidaan pitää tilanteita, joissa haastateltavat ovat asiantuntijoita tai julkisuuden henkilöitä. (Kuula-Luumi 2018.) Vaikka jokainen haastateltavista on WPS-asioiden asiantuntija, heidän anonymiytensä on luvattu säilyttää. Haastateltavien anonymiuden säilyttäminen madaltaa haastateltavan henkilön kynnystä osallistua haastatteluun ja tämän tutkielman kannalta on tärkeämpää saada laaja ymmärrys tilanteesta kuin eritellä henkilötasolla sitä, keneltä tieto on saatu. Tämän tutkielman

kannalta ei myöskään ole oleellista perehtyä yksittäisten henkilöiden mielipiteisiin, vaan saada mahdollisimman laaja ymmärrys kokonaisuudesta. Tämän vuoksi aineistosta ei myöskään nosteta suoria lainauksia, vaan vastauksia käsitellään aineistosta nousevien teemojen perusteella.

Haastatteluita tehdessä pitää aina huomioida, että tutkimuksen tekijä on riippuvainen siitä, mitä haastattelijat valitsevat kertoa. Jokainen haastateltava tulee haastatteluun omien ennakkotietojensa ja asenteidensa kanssa. On myös tärkeää muistaa, että jokainen haastateltava antaa mieluummin “sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia” tai vastauksia, joita he uskovat haastattelijan haluavan kuulla. Myös haastattelija saattaa omien uskomustensa perusteella tulkita haastatteluaineistoa puolueellisesti tai esimerkiksi jättää kysymättä aiheita, jotka saattavat olla epämukavia tai aiheuttaa muuten sosiaalisesti vaikeita tilanteita haastattelijan ja haastateltavan välille. (Halperin ja Heath 2020, s. 314.) Vaikka tässä tutkielmassa haastattelukysymykset eivät koskeneet haastateltavien henkilökohtaista elämää, he kuitenkin nimillään edustavat esimerkiksi työpaikkaansa. Tästä syystä haastateltavien anonyymiys mahdollisti heille vapauden vastata kysymyksiin ilman painolastia siitä, että heidän pitäisi edustaa esimerkiksi työnantajaorganisaationsa näkemystä asiasta.

3.2 Naton julkiset asiakirjat

Naton julkisista asiakirjoista tähän tutkielmaan valikoituivat Naton strategiset konseptit vuosilta 2010 ja 2022, Naton Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperit vuosilta 2018 ja 2024 sekä Naton huippukokousten julkilausumat vuosilta 2021–2024. Nämä julkiset asiakirjat ovat tutkielman kannalta oleellisia, sillä ne käsittelevät Naton suuria linjoja ja ohjaavat organisaation työtä. Näin ollen niistä saadulla tiedolla voidaan tutkia sitä, miten organisaation suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut.

Naton strateginen konsepti määrittelee liittokunnan strategian. Se hahmottelee Naton pysyvän tarkoituksen ja luonteen, sen keskeiset turvallisuustehtävät sekä haasteet ja mahdollisuudet, joita muuttuva turvallisuusympäristö tuo mukanaan. Lisäksi se määrittelee liittokunnan lähestymistavan turvallisuuteen ja tarjoaa suuntaviivat sen poliittiselle ja sotilaalliselle työlle. Strategista konseptia uudistetaan kansainvälisen turvallisuusympäristön muutosten mukaan ja sillä varmistetaan, että Nato voi täyttää keskeisen tarkoituksena ja suorittaa ydintehtäviänsä. Strategisen konseptin muokattavuus on oleellinen osa asiakirjan luonnetta, sillä maailma muuttuu ja kehittyy tavoilla, joita ei voida aina ennustaa. (Nato 2022.) Tämän tutkielman aineistoon valikoitui Naton kaksi viimeisintä versiota sen strategisesta konseptista vuosilta

2010 ja 2022. Näiden kahden version avulla voidaan verrata sitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut suhteessa sen muihin strategisiin tehtäviin.

Naton Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperi korostaa organisaation sitoutumista sukupuolinäkökulman integroimiseen kaikessa sen toiminnassa. Poliitiikkapaperia päivitetään aina tarvittaessa ja uusin päivitys on tehty vuonna 2024. Päivityksissä otetaan huomioon turvallisuusympäristön muutokset sekä muutokset Naton suhtautumisessa WPS-agendan integroimiseen. (Nato 2024b.) Tämän tutkielman kannalta oleelliset Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperit ovat sen uusin päivitetty versio vuodelta 2024 sekä edellinen versio vuodelta 2018. Näiden avulla voidaan perehtyä muutokseen, joka organisaatiossa on tapahtunut nimenomaan WPS-agendan osalta.

Naton huippukokousten julkilausumat ovat asiakirjoja, jotka kertovat huippukokouksissa tehdyt päätökset. Julkilausumat ovat osoitus liittolaisten tuesta liittokunnan politiikkatoimille. Huippukokouksissa tehdyt päätökset siirtyvät huippukokousten jälkeen toimeenpantaviksi Pohjois-Atlantin neuvoston (North Atlantic council, NAC) alaisille komiteoille vastuualueiden mukaisesti. Tähän tutkielmaan valikoituivat mukaan neljän viimeisimmän huippukokouksen julkilausumat vuosilta 2021–2024. Näiden julkilausumien avulla voidaan tarkastella, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut sen suurissa kehittämistä koskevissa päätöksissä. (Nato 2024d.)

Taulukko 3. Naton julkiset asiakirjat, jotka toimivat tutkielman aineistona

Naton strategiset konseptit	Naton strateginen konsepti 2010 Naton strateginen konsepti 2022
Naton Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperit	Naton Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperi 2018 (WPS-politiikkapaperi 2018) Naton Naiset, rauha ja turvallisuus -politiikkapaperi 2024 (WPS-politiikkapaperi 2024)
Naton huippukokousten julkilausumat	Naton Brysselin huippukokouksen julkilausuma 2021

	<p>Naton Madridin huippukokouksen julkilausuma 2022</p> <p>Naton Vilnan huippukokouksen julkilausuma 2023</p> <p>Naton Washingtonin huippukokouksen julkilausuma 2024</p>
--	---

3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tässä tutkielmassa tutkimusmetodina käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on systemaattista tekstistä saadun tiedon analyysia. Yleisimpiä sisällönanalyysin kohteita ovat viralliset dokumentit, kuten erilaiset julkiset raportit, ohjelmat, toimintasuunnitelmat, puheet ja keskustelut sekä kulttuuriset dokumentit, joita ovat muun muassa uutiset, lehdet, tv-ohjelmat, videot ja valokuvat tai henkilökohtaiset dokumentit, kuten päiväkirjat, kirjeet ja sähköpostit. Edellä mainituista lähteistä saatu tieto voidaan kerätä huomaamattomasti verraten haastatteluihin, joissa tiedon kerääminen edellyttää tutkimuksesta puhumista ja sen esiin tuomista. Haastatteluista saadussa tiedossa on aina otettava huomioon tiedon puolueellisuus, kun taas julkiset asiakirjat ja viralliset dokumentit auttavat vähentämään puolueellisuutta. (Halperin ja Heath 2020, s. 374.) Myös tämän tutkielman kannalta on hedelmällistä, että aineisto koostuu sekä haastatteluista että Naton julkisista asiakirjoista. Niiden yhdistelmä auttaa saamaan kokonaisvaltaisemman kuvan siitä, miten suhtautuminen on muuttunut ja mitä vaikutuksia sillä on ollut WPS-agendan merkitykselle Natossa.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen keskeinen analyysimenetelmä ja sen avulla tutkittavasta aiheesta pyritään saamaan tiivistetty ja yleistävä kuvaus etsimällä tekstistä siinä esiintyvät merkitykset. Sen avulla voidaan parhaiten vastata tämän tutkielman tutkimuskysymyksiin (Tuomi ja Sarajärvi 2018, s. 188). Tämän metodin vahvuutena on sen joustavuus ja kyky sopeutua tutkittavaan aineistoon, mikä mahdollistaa moninaisten merkitysten ja teemojen esiin nostamisen. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineiston analyysia ohjaa tutkielmassa käytetty teoria, mutta aineiston analyysiyksiköt määritellään aineistosta nousseiden teemojen pohjalta. Analyysiyksiköitä luodessa voidaan kuitenkin hyödyntää aineiston lisäksi aikaisempaa tutkimusta ja siitä nousseita käsitteitä,

tutkimuskysymyksiä sekä teoreettisia malleja (Hirsjärvi ja Hurme 2000, s. 148–149.) Tällä menetelmällä ei pyritä testaamaan teoriaa, vaan hyödyntämään sitä analyysin tukena. Teoreettinen viitekehys on olennainen osa laadullista tutkimusta, ja tässä tutkielmassa teoreettisen viitekehysten muodostaa feministinen konstruktivismi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 195, 198.) Teoria tarjoaa rakenteen, jonka avulla aineistoa analysoidaan, mutta samalla se jättää tilaa myös uusille havainnoille (Tuomi & Sarajärvi 2018, 113–115).

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin vahvuuksiin kuuluu sen kyky yhdistää aineistolähtöinen ja teoriapohjainen analyysi, mikä mahdollistaa syvällisen ymmärryksen saamisen tutkittavasta ilmiöstä. Menetelmä tarjoaa joustavuutta, sillä se ei rajoita tutkijaa tarkasti määriteltyihin kategorioihin, vaan sallii uusien käsitteiden ja teoreettisten havaintojen muodostumisen aineiston analyysin aikana. Tämä tekee siitä erityisen sopivan tutkimuksiin, joissa tutkittava ilmiö on moniulotteinen ja vaatii sekä teoriaan että aineistoon pohjautuvaa tulkintaa. (Eskola & Suoranta 2008, s. 175.) Teoriaohjaava sisällönanalyysi mahdollistaa myös sen, että aineistosta esiin nousevat yllättävät tai uudet näkökulmat voidaan huomioida, mikä voi syventää analyysin laatua ja tarjota uusia oivalluksia. Tämän tutkielman kontekstissa menetelmä auttaa yhdistämään feministisen konstruktivismin teoreettiset elementit Naton asiakirjoista ja haastatteluista nouseviin merkityksiin ja näkökulmiin, mikä tuo tutkimukseen lisää syvyyttä ja monipuolisuutta.

Menetelmän heikkouksiin kuuluu kuitenkin se, että teoriaohjaava lähestymistapa saattaa rajoittaa tutkijan tulkintaa, jos teoreettinen viitekehys määrittää liikaa analyysin suuntaa. Tämä voi johtaa siihen, että aineiston uusia ja mahdollisesti merkittäviä näkökulmia ei tunnisteta tai niitä vähätellään teorian mukauttamisen vuoksi. Toisin sanoen, tutkijalla on vaarana tulkita aineistoa liikaa teorian ehdoilla sen sijaan, että aineistosta tunnistettaisiin uusia näkökulmia. Toinen tämän metodin mahdollinen heikkous on aineiston valinnan subjektiivisuus, sillä tutkijan valinnat heijastavat hänen omia ennakkoluulojaan ja rajoittavat aineiston moninaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 122.) Lisäksi teoriaohjaava sisällönanalyysi voi olla aikaa vievä prosessi, koska aineiston koodaaminen ja teemojen määrittely vaativat paljon harkintaa ja huolellisuutta. Tästä syystä tutkimusprosessi voi olla työläs ja edellyttää syvällistä perehtymistä niin aineistoon kuin teoreettiseen viitekehykseenkin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, s. 152.)

Kaiken kaikkiaan teoriaohjaava sisällönanalyysi on monipuolinen ja hyödyllinen menetelmä, kun halutaan yhdistää teoreettinen lähestymistapa ja aineiston empiirinen analyysi. Se soveltuu erityisesti tutkimuksiin, joissa halutaan tutkia sosiaalisia ilmiöitä ja niiden taustalla olevia valtarakenteita. Feministisen konstruktivismin käyttö tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä auttaa tuomaan esiin Naton WPS-agendaan liittyviä sukupuolittuneita valtarakenteita ja ymmärtämään, miten nämä rakenteet ovat muuttuneet Ukrainan sodan myötä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla voidaan tarkastella sekä teorian että aineiston vuorovaikutusta ja syventää ymmärrystä monimutkaisista sosiaalisista ilmiöistä. (Halperin & Heath 2020, s. 374.)

3.4 Aineiston käsittely

Tässä tutkielmassa Naton julkisten asiakirjojen avulla perehdytään siihen, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaan kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan aiheuttaman turvallisuusympäristön muutoksen myötä. Aineistoa käsiteltiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmiä hyödyntäen. Naton julkisten asiakirjojen analysointi aloitettiin etsimällä asiakirjoista WPS-agendaan koskevat kohdat. WPS-politiikkapapereita analysoitiin kokonaisuudessaan, sillä niiden koko sisältö liittyy luonnollisesti WPS-agendaan koskeviin aiheisiin. Tämän jälkeen muutosta Naton suhtautumisessa tarkasteltiin jakamalla asiakirjat ajallisesti niihin, jotka ovat ilmestyneet ennen Ukrainan sotaa ja niihin, jotka ovat ilmestyneet Ukrainan sodan alun jälkeen. Asiakirjojen WPS-agendaan käsittelevät kohdat luettiin ja oleelliset eroavaisuuksia kuvaavat kohdat kirjoitettiin tiivistetyssä muodossa taulukkoon, joka oli jaettu asiakirjojen julkaisuajankohdan mukaan. Tämän jälkeen pelkistetyistä aineistosta tunnistettiin toistuvat teemat, joiden pohjalta muodostettiin analyysiyksiköt. Teemat, joiden pohjalta analyysi suoritettiin ovat strategisuuden lisääntyminen, WPS-agendaan liittyvän työn siirtyminen Naton alueen ulkopuolelta sen alueen sisäpuolelle sekä muutos yleisestä yksityiskohtaiseen.

Myös haastatteluaineistoa analysoidaan tässä tutkielmassa teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Tämän mahdollistamiseksi, aineiston tulee olla tekstimuodossa, joten kaikki haastattelut litteroitiin tarkasti. Litteroinnin apuna käytettiin Turboscribe -litterointiohjelmaa, mutta sen lisäksi haastattelut oli kuunneltava myös itse läpi ja korjattava litterointiohjelman tekemiä versioita. Litteroinnin jälkeen aineisto purettiin teema-alueittain. Tässä tutkielmassa aineiston purkaminen teema-alueittain toteutettiin yksinkertaisesti luomalla teorian pohjalta luokat, joiden alle haastatteluista nousseet huomiot luokiteltiin. Tämän jälkeen pelkistettyä

aineistoa käytiin läpi värikoodaamalla samoihin teemoihin liittyvät lauseet. Näiden pohjalta muodostettiin uusia luokkia, joista analyysin pääteemoiksi valikoituivat kovan turvallisuuden vaikutukset, Ukrainan sodan vaikutukset ja Naton rakenteiden vaikutukset.

4 Analyysi

Tutkielmassa käsitellään sitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan seurauksena ja miten tämä muutos on vaikuttanut WPS-agendan asemaan ja merkitykseen Natossa. Inhimillinen turvallisuus ja sukupuolinäkökulmat huomioiva lähestymistapa on vaikuttanut jäävän marginaaliin sen jälkeen, kun euroatlanttinen turvallisuusympäristö on muuttunut ja kovan turvallisuuden käsitys on saanut lisää tilaa kansainvälisessä politiikassa. Myös Nato on palannut ydintehtävänsä eli pelotteen ja puolustuksen pariin ja vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan Euroopassa (Nato 2024a). Nato maailman suurimpana poliittisotilaallisena liittona vaikuttaa toiminnallaan kansainväliseen politiikkaan ja sen arvoihin sekä siihen, miten sukupuolinäkökulmat tulisi ottaa huomioon. Tässä luvussa tarkastellaan Naton suhtautumisen muutosta WPS-agendaan sekä sitä, miten muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa.

Analyysi jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan sitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan alkamisen jälkeen. Tämän osion pääasiallisina lähteinä on käytetty Naton julkisia asiakirjoja, joiden perusteella analyysi tehdään. Analyysin toisessa osiossa tarkastellaan puolestaan sitä, miten muutokset Naton suhtautumisessa Ukrainan sodan alun jälkeen ovat vaikuttaneet WPS-agendan merkitykseen Natossa. Tässä osiossa analyysin tavoitteena on selvittää, onko WPS-agenda onnistunut säilyttämään asemansa ja miten hyvin sukupuolinäkökulmia saadaan edistettyä sen avulla. Toisen osion lähteenä ovat haastattelut, jotka tutkielmaa varten pidettiin. Analyysi päätettiin tehdä kahdessa osassa, koska näin pystytään vastaamaan paremmin tutkielman tutkimuskysymyksiin. Eri aineistoista etsitään vastauksia eri kysymyksiin, joten analyysin jakaminen oli näin ollen loogista.

4.1 Miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan myötä?

Tässä osiossa analysoidaan sitä, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaan on muuttunut Ukrainan sodan alettua. Eroja etsitään Naton julkisista asiakirjoista, jotka määrittelevät Naton suuret linjat, sen strategian sekä pääasialliset tehtävät. Asiakirjat jaettiin analyysiä varten ajallisesti niihin, jotka on julkaistu ennen Ukrainan sodan alkua ja niihin, jotka on julkaistu Ukrainan sodan alun jälkeen. Näin ollen jako on ollut seuraavanlainen:

Taulukko 4. Naton julkisten asiakirjojen jaottelu analyysiä varten

Asiakirja	Ennen sotaa	Sodan jälkeen
Naton strategiset konseptit	Strateginen konsepti 2010	Strateginen konsepti 2022
Naton WPS-politiikkapaperit	WPS-politiikkapaperi 2018	WPS-politiikkapaperi 2024
Naton huippukokousten julkilausumat	Naton Brysselin huippukokouksen julkilausuma 2021	Naton Madridin huippukokouksen julkilausuma 2022 Naton Vilnan huippukokouksen julkilausuma 2023 Naton Washingtonin huippukokouksen julkilausuma 2024

Asiakirjojen perusteella analyysin ensimmäinen osa on jaettu kolmeen osaan. Asiakirjoja tarkasteltaessa niistä havaittiin selkeästi kolme suurta muutosta siinä, miten suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut Ukrainan sodan myötä. Ensimmäisenä analyysissä käsitellään Naton suhtautumisen muutosta normatiivisesta strategisemmaksi, sen jälkeen perehdytään siihen, kuinka WPS-agenda on siirtynyt Naton oman alueen ulkopuolelta organisaation sisäiseksi asiaksi ja viimeisenä perehdytään siihen, miten suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut yleiseltä tasolta yksityiskohtaiseksi.

4.1.1 Normatiivisesta strategiseen

Tarkasteltaessa Naton julkisia asiakirjoja, voidaan huomata, että Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut sodan myötä normatiivisesta lähestymistavasta huomattavasti strategisemmaksi. Strategisella lähestymistavalla tarkoitetaan tässä yhteydessä Naton tietoista ja tarkasti määriteltyä pitkän tähtäimen näkemystä, jonka tavoitteena on WPS-agendan integroiminen Naton kaikkiin tehtäviin. Vuoden 2018 WPS-politiikkapaperi muotoilee WPS-

agendan asiat tärkeiksi, mutta sitoutumista niihin korostetaan lähinnä normatiivisella tasolla, mikä on linjassa Naton suurempien tavoitteiden, kuten ihmisoikeuksien ja operationaalisen tehokkuuden kanssa. (WPS-politiikkapaperi 2018.) Vuoden 2024 WPS-politiikkapaperissa WPS-agendan asiat nähdään sen sijaan normatiivisuuden lisäksi strategisena välttämättömyytenä Naton laajempien turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi (WPS-politiikkapaperi 2024). Samaa muutosta voidaan tulkita myös huippukokousten julkilausumista, joissa maininnat WPS-agendasta kohdistuvat ennen sotaa lähinnä kumppanimaiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ja WPS-agendan normatiivisen arvon edistämiseen, kun taas sodan jälkeen asiakirjat painottavat naisten osallistumisen strategista tärkeyttä. (Brysselin huippukokouksen julkilausuma 2021, Vilnan huippukokouksen julkilausuma 2023, Washingtonin huippukokouksen julkilausuma 2024.)

Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset Naton vuoden 2018 ja 2024 WPS-politiikkapapereista, joissa voidaan nähdä ero asiakirjojen strategisuudessa:

Päävastuu WPS-agendan integroimisessa on liittolaisilla. Nato kuitenkin poliittisotilaallisena liittona edistää osaltaan sukupuolinäkökulmien systemaattista integrointia operaatioiden suunnitteluun ja toteutukseen, koulutuksiin, harjoituksiin ja politiikkoihin sekä kumppanuuksiin¹ (WPS-politiikkapaperi 2018).

Nato ja sen liittolaiset edistävät WPS-agendaa globaalisti tekemällä siitä olennaisen osan (Naton) siviili- että sotilasarakenteita niiden kaikissa konteksteissa² (WPS-politiikkapaperi 2024).

Vuoden 2018 WPS-politiikkapaperissa vastuu WPS-agendan integroimisesta todetaan olevan liittolaisilla ja Nato edistää sen integrointia parhaansa mukaan. Vuonna 2024 Nato nähdään yhtä tärkeänä toimeenpanijana kuin liittolaiset ja tavoitteet WPS-agendan integroimiseksi ovat merkittävästi kunnianhimoisemmat

Brysselin huippukokouksen (2021) julkilausumassa keskitytään WPS-agendan osalta kansainvälisten lakien ja sopimusten noudattamiseen ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen osana laajempia demokraattisia arvoja. Julkilausumassa ei tuoda erikseen esille tiettyjä toimia

¹ The primary responsibility for the implementation of the WPS agenda rests with nations. However, NATO as a political and military alliance contributes to the implementation by systematically integrating gender perspectives into planning and execution of operations, training, exercises, and policies, as well as dialogue and partnerships.

² NATO and Allies contribute to the advancement of the global WPS Agenda by making this Policy an integral part of both civilian and military structures, and in all contexts.

tai tiettyjä konflikteja, joissa WPS-agendaa voitaisiin edistää. Ukrainan sodan alun jälkeen julkilausumista on nähtävissä siirtyminen strategisempaan ajatteluun, eli suunnitelmallisuuteen, jolla tavoiteltu päämäärä pyritään saavuttamaan. Muun muassa Madridin ja Vilnan huippukokousten julkilausumissa mainitaan Ukrainan sodasta johtuva inhimillisen kärsimyksen lisääntyminen ja vaaditaan, että kaikki ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta loukanneet henkilöt, jotka ovat syyllistyneet muun muassa seksuaalisen väkivallan rikoksiin, on saatettava oikeuteen sotarikoksista. (Madridin huippukokouksen julkilausuma 2022, Vilnan huippukokouksen julkilausuma 2023.) Vaikka WPS-agenda on nimellisesti integroitu Naton strategisiin tavoitteisiin jo ennen sodan alkua, ei asiakirjoista ilmene yksityiskohtaisia toteutus suunnitelmia tai muita erityisiä toimintatapoja, joilla WPS-agendan toimeenpanoa voitaisiin vahvistaa. Sodan alkamisen jälkeen julkaistuissa asiakirjoissa on näkyvissä selkeästi konkreettisempia ehdotuksia.

Tämä muutos Naton suhtautumisessa WPS-agendaan voidaan katsoa johtuvan sen tasapainoilusta sotilaallisen puolustuksen ja arvoyhteisön roolien välillä.

Turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut Naton siirtymiseen kohti sotilaallista puolustusta (Flockhart 2024) ja koko organisaation toiminnan muuttuessa strategisemmaksi on luonnollista, että myös WPS-agenda on muuttunut strategisemmaksi. On mielenkiintoista, että WPS-agendan merkittävyys ei vaikuta sodan jälkeen julkaistuissa asiakirjoissa jääneen vähemmälle, vaan sen pyritään integroimaan kaikkien toimintaan ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi on pyritty luomaan konkreettisia suunnitelmia.

Naton julkisia asiakirjoja tarkasteltaessa on tuki otettava huomioon, että organisaation identifioituu länsimaisten ja demokraattisten arvojen edistäjäksi ja siksi WPS-agendasta luopuminen tai sen merkityksen radikaali vähentäminen ei todennäköisesti olisi edes mahdollista. Etenkin Venäjä on Ukrainan sodan alettua käyttänyt sukupuolinäkökulmia ja tasa-arvokysymyksiä heikentävää antigender-liikettä enenevässä määrin hybridivaikuttamisen välineenä. Se on tehokas tapa luoda polarisaatiota ja hajottaa ihmisiä. (Nummi 2023.) Tämän toiminnan taustalla on hyökkäys demokraattisia arvoja vastaan, joita Nato on sitoutunut edistämään (WPS-politiikkapaperi 2024). Naton on omalla toiminnallaan vastustettava Venäjän toimia, joilla se pyrkii heikentämään ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa ja luomaan viholliskuvaa Natosta ja sen jäsenmaista. Näin ollen voidaankin kyseenalaistaa sitä, onko Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan muuttunut strategisemmaksi siksi, että se on osa Naton suurempia tavoitteita vai siksi, että organisaatiossa todella uskotaan sukupuolinäkökulmien edistämiseen tasa-arvon itsensä kannalta.

Vuodesta 2007 asti jatkunut työ sukupuolinäkökulmien edistämiseksi Natossa on tuottanut tulosta, eikä sodan aiheuttama turvallisuusympäristön muutos ole vaikuttanut siihen, että Nato olisi hylännyt tasa-arvotyön ydintehtäviensä tieltä. Päinvastoin organisaatio on pyrkinyt esittämään aiempaa enemmän konkreettisia toimia WPS-agendan integroimiseksi sen kaikkiin tehtäviin. Näin ollen voidaan uskoa, että WPS-agenda ja sukupuolinäkökulmat ovat tulleet osaksi organisaation normeja ja WPS-agendan takana olevat sisäiset rakenteet ovat pystyneet säilyttämään asemansa myös uudessa turvallisuusympäristössä. On kuitenkin myös muistettava, että pelkkä positiivinen suhtautuminen WPS-agendaan kohtaan Naton julkisissa asiakirjoissa ei riitä ylläpitämään WPS-agendan tavoitteita, vaan niiden saavuttamiseksi vaaditaan myös konkreettisia tekoja. Nato on saanut osakseen kritiikkiä siitä, ettei se ole onnistunut integroimaan WPS-agendaan pelotteeseen ja puolustukseen vielä kovinkaan onnistuneesti (O’Sullivan 2024), joten työtä sen eteen on jatkettava, etteivät asiakirjojen korulauseet jää ainoastaan puheiden tasolle.

4.1.2 Oman alueen ulkopuolelta sen sisälle

Inhimillinen turvallisuus ja sukupuolinäkökulmat korostuvat dokumenteissa ennen sotaa lähinnä Naton oman alueen ulkopuolella tapahtuvissa operaatioissa, joissa naisten osallistuminen tunnustetaan merkittäväksi osaksi rauhan rakennusta ja yhteiskunnan stabilointia (Brysselin huippukokouksen julkilausuma 2021, Strateginen konsepti 2010). Ennen sotaa Naton asiakirjat korostavat WPS-agendaan liittyvän työn merkitystä kumppanimaiden kanssa muun muassa Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa, jossa yhteistyötä WPS-agendan parissa edistetään poliittisella dialogilla ja käytännön yhteistyöllä. (Brysselin huippukokouksen julkilausuma 2021.) Asiakirjoissa painotetaan kumppanimaiden ja muiden kansainvälisten järjestöjen sitouttamista WPS-agendan toteuttamiseen maailmanlaajuisesti erityisesti kriisien ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa Naton oman alueen ulkopuolella (WPS-politiikkapaperi 2018).

Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset Naton Brysselin ja Washingtonin huippukokouksien julkilausumista vuosilta 2021 ja 2024:

Edistämme sukupuolten välistä tasa-arvoa ja WPS-agendan periaatteiden integroimista kaikessa mitä teemme, mukaan lukien operaatiot, missiot ja muu toiminta³ (Bryssel huippukokous 2021).

Tänään annoimme tukemme päivitetylle WPS-politiikkapaperille, joka kasvattaa sukupuolinäkökulman huomioon ottamista kaikessa Naton toiminnassa ja sen rakenteissa ja edistää sukupuolten tasa-arvoa liittouman sisällä⁴ (Washington huippukokous 2024).

Vuoden 2021 Brysselin huippukokouksen julkilausumasta nähdään, että WPS-agendan periaatteet halutaan integroida pääasiallisesti operaatioihin ja missioihin, joita Nato toteuttaa oman alueensa ulkopuolella. Washingtonin huippukokouksen julkilausumasta taas nähdään, että WPS-agenda halutaan integroida nimenomaan Naton omiin rakenteisiin ja organisaation sisäiseen toimintaan.

Ennen sotaa WPS-agendan painopiste oli selkeästi ulkoisissa kumppanuuksissa ja yhteistyövaraisessa turvallisuudessa (WPS-politiikkapaperi 2018), kun taas sodan alkamisen jälkeen WPS-politiikkapaperi (2024) keskittyy vastaamaan sisäisiin haasteisiin ja integroimaan WPS-agendan osaksi pelotetta ja puolustusta. Vuoden 2022 strategisen konseptin mukaan WPS-agenda on integroitu läpileikkaavasti kaikkiin Naton ydintehtäviin ja se nähdään asiakirjan mukaan tärkeänä osana turvallisuutta ja puolustusta euroatlanttisella alueella. Tämän lisäksi uusimmassa WPS-politiikkapaperissa tuodaan esille konkreettisia sukupuolittuneita turvallisuusuhkia, kuten disinformaatiokampanjat, joihin Naton täytyy alueellaan vastata. Yhtenä asiakirjojen tavoitteena on naisten osallistumisen vahvistaminen Naton sisäisiin rakenteisiin ja operaatioihin (WPS-politiikkapaperi 2024, Washingtonin huippukokouksen julkilausuma 2024).

Ukrainan sota on tuonut sukupuolinäkökulmien huomioimisen geopoliittisesti lähelle Natoa ja se on muuttanut Naton suhtautumista WPS-agendaa kohtaan merkittävästi. Ennen sotaa ilmestyneistä asiakirjoista huomaa selkeästi, että WPS-agendaan liittyvät teemat on nähty ensisijaisesti järjestön ulkopuolella ilmenevinä haasteina ja työtä sukupuolinäkökulmien

³ We will advance gender equality and integrate gender perspectives and foster the principles of the Women, Peace and Security agenda in all that we do, including in NATO operations, missions, and activities.

⁴ Today we have endorsed an updated WPS Policy, which will enhance the integration of gender perspectives across all of NATO's activities and structures, and advance gender equality within the Alliance.

kanssa on edistetty erityisesti Naton kumppanimaiden kanssa. Sota euroatlanttisella alueella on kuitenkin herättänyt organisaation huomaamaan, että sukupuolinäkökulmat on huomioitava myös omien maantieteellisten rajojen sisäpuolella, sillä niiden ohittaminen luo turvallisuusriskin (Dedichen 2024, UN Women Suomi 2022). Vaikka Nato onkin julkisissa asiakirjoissa korostanut WPS-agendan painopisteen siirtymistä sen ulkoisesta toiminnasta sen sisäiseen toimintaan, se ei vielä ole osoitus siitä, että uusi suhtautuminen WPS-agendaan ylläpitäisi sukupuolinäkökulmien huomioimista organisaatiossa. O’Sullivan (2024) kritisoi artikkelissaan sitä, ettei Nato ole onnistunut yli kymmenessä vuodessa integroimaan WPS-agendaa pelotteeseen ja puolustukseen. Hänen mukaansa WPS-agenda on ollut Natossa matalan prioriteetin ulkoistettu ja epäpolitisoitu asiakokonaisuus, mikä on vaikeuttanut sen sisällyttämistä organisaation omaan toimintaan (O’Sullivan 2024). Näin ollen WPS-agendan todellinen edistäminen järjestön sisällä vaatii muutakin kuin sitä, että sen merkitys tunnustetaan organisaation sisällä ja siihen suhtaudutaan strategisemmin.

4.1.3 Yleisestä yksityiskohtaiseen

WPS-agenda nähdään Naton julkisten asiakirjojen mukaan ennen Ukrainan sotaa laajassa, universaalissa kontekstissa (WPS-politiikkapaperi 2018). Vanhimmissa dokumentissa eli vuoden 2010 strategisessa konseptissa ei vielä edes mainita WPS-agendaa tai politiikkaa nimeltä, eikä siinä puhuta Naiset, rauha ja turvallisuus -asioista. Dokumentissa huomioidaan Naton arvot eli yksilönvapaus, demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate, joiden mukaan sukupuolinäkökulmien integrointi on tärkeää, mutta WPS-agendaa ei terminä vielä ole olemassa. (Strateginen konsepti 2010.) Alun perin WPS-agendan voidaan siis katsoa olleen abstrakti käsite, jota ei ollut konkreettisesti määritelty, vaan se yhdistettiin väljästi Naton muihin arvoihin ja niiden edistämiseen. Jopa vertaillen WPS-politiikkapapereita vuosilta 2018 ja 2024 voidaan huomata, että vuoden 2024 politiikkapaperi tarjoaa huomattavasti yksityiskohtaisempia ja konkreettisempia määritelmiä sille, minkälaisia toimenpiteitä ja strategioita tarvitaan WPS-agendan integroimiseen.

Lisäksi Ukrainan sodan alun jälkeen WPS-agenda on Naton asiakirjoissa kiinnitetty enemmän Ukrainaan ja Naton sisäiseen toimintaan (WPS-politiikkapaperi 2024). Tämän seurauksena WPS-agendasta on tullut käsitteellisesti huomattavasti konkreettisempi. Jos vuonna 2010 Naton asiakirjoissa ei vielä käytetty termiä “Women, peace and security (WPS)”, uusissa asiakirjoissa määritellään jo tarkasti mitä kaikkea WPS-agenda pitää sisällään. Erityisesti seksuaalisen väkivallan lisääntyminen konflikteissa ja naisten osallisuuden tärkeys rauhan

saavuttamiseksi on tunnistettu asiakirjoissa. (Strateginen konsepti 2022, WPS-politiikkapaperi 2024.) WPS-agendan toimintakenttä myös Naton sisäisissä toimissa on määritelty tarkasti. Washingtonin huippukokouksen julkilausumassa (2024) sekä uusimmassa WPS-politiikkapaperissa (2024) tuodaan esille WPS-agendan ja sukupuolinäkökulmien huomiointi kaikessa Naton toiminnassa sekä kaikissa sen rakenteissa. Tämä nähdään edellytyksenä sille, että Nato pystyy vastaamaan tämän päivän turvallisuushaasteisiin.

Naton omista julkisista asiakirjoista huomaa, että WPS-agenda on vuosien aikana muuttunut epämääräisestä muihin arvoihin liitetystä käsityksestä tarkasti määritellyksi kokonaisuudeksi, joka pyritään huomioimaan Naton kaikessa toiminnassa. Tämä muutos Naton suhtautumisessa rikkoo osaltaan maskuliinisuuden normeja, jotka organisaatioon usein liitetään, ja jotka ovat vahvistuneet sokeiden pisteiden eli naisten kokemusten kustannuksella (Enloe, 1989). WPS-agendan tarkka sanallinen määrittely ja sen kiinnittäminen konkreettisiin tapahtumiin ja toimiin tekee sokeita pisteitä ja huomiotta jääneitä näkökulmia näkyväksi. Tämä muutos suhtautumisessa on ensimmäinen askel kohti sukupuolittuneiden valtarakenteiden purkamista. On tärkeää, että WPS-agenda valtavirtaistuu ja sen periaatteita toteutetaan käytännössä, mutta tämän lisäksi Naton tulisi kuitenkin voida kriittisesti arvioida sitä, mitä sukupuolinäkökulmien valtavirtaistamisen kehittämiseksi edelleen voidaan tehdä.

4.1.4 Yhteenveto

Tarkasteltaessa Naton asiakirjoja ajalta ennen sotaa, voidaan huomata, että WPS-agenda on läsnä jokaisessa asiakirjassa, mutta eri tavalla kuin sodan alkamisen jälkeen. WPS-agendan toimeenpanemiseen ja sen integrointiin suhtaudutaan huomattavasti vakavammin ja asiakirjoista voidaan selkeästi havaita, että Naton suhtautuminen WPS-agendaa itseään kohtaan on muuttunut strategisemmaksi ja sen painopiste on siirtynyt ulkoisista operaatioista organisaation sisäisiin rakenteisiin. Tämän lisäksi WPS-agenda on nykypäivänä määritelty huomattavasti tarkemmin kuin aikaisemmin ja sen konkretisoimiseksi on tehty töitä.

Edellä mainitut muutokset Naton suhtautumisessa ovat seurausta Naton sopeutumisesta muuttuvaan turvallisuusympäristöön. Ukrainan sodan myötä turvallisuusympäristö on muuttunut epävakaammaksi, ja tämä on pakottanut Naton mukauttamaan strategiaansa, jotta se voi vastata uuden turvallisuusympäristön tuomiin haasteisiin. Tasa-arvon kannalta on tärkeää, että euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos ei ole muuttanut Naton suhtautumista WPS-agendaa kohtaan negatiivisemmaksi. Asiakirjojen perusteella voidaan

päin vastoin tulkita, että WPS-agendaan suhtaudutaan aikaisempaa vakavammin ja sen merkitykseen uskotaan vahvemmin. Yksilönvapautta, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta edistävänä organisaationa Nato ei todennäköisesti myöskään halua ottaa takapakkia sukupuolinäkökulmien valtavirtaistamisessa ja siksi sille on tärkeää korostaa WPS-agendan merkitystä sen asiakirjoissa.

Aineistoksi valitut asiakirjat ovat Naton toiminnan kannalta oleellisia, sillä ne määrittelevät organisaation tehtävät, tarkoituksen, strategian, haasteet ja mahdollisuudet sekä suuret toimintalinjat. Näin ollen niiden merkitystä ei voida jättää huomioimatta tutkittaessa Naton suhtautumisen muutosta WPS-agendaan kohtaan. Tasa-arvon ja sukupuolinäkökulmien etenemisen kannalta on siis erittäin oleellista, että Nato suhtautuu WPS-agendaan nykyään näin positiivisesti ja haluaa kehittää sitä sekä integroida sen toimintaansa. Asiakirjojen analyysin perusteella voidaan todeta, että Nato vaikuttaa positiivisesti sukupuolinäkökulmien edistämiseen kansainvälisessä politiikassa. Vaikka WPS-agendaan liittyvä työ onkin siirtynyt pääasiallisesti Naton oman alueen rajojen sisäpuolelle, se jatkaa silti WPS-agendaan liittyvää yhteistyötä YK:n, EU:n, AU:n ja ETYJ:in kanssa (WPS-politiikkapaperi 2024). Vahvalla sitoutumisellaan WPS-agendaan Nato välittää viestin siitä, ettei turvallisuusympäristön muutos ja Naton paluu sen ydintehtävien pariin ole syrjäyttänyt WPS-agendaan sen toiminnasta.

Se, että WPS-agenda esiintyy edelleen vahvasti Naton asiakirjoissa, kertoo myös siitä, että WPS-agenda on tullut osaksi Naton identiteetin pysyviä piirteitä. Gioian, Schultzin ja Corleyn (2000) mukaan organisaatioiden identiteetti muuttuu ajan myötä ja ympäristön vaikutuksesta, mutta se säilyttää pysyvät piirteensä. WPS-agenda tuli osaksi Naton identiteettiä 2000- ja 2010-luvun taitteessa ja nyt Nato on kohdannut ensimmäisen suuren muutoksen toimintaympäristössään. WPS-agenda ei kuitenkaan ole poistunut Naton identiteetistä muutoksen myötä, vaan päinvastoin mukautunut ympäristöön ja tullut osaksi Natoa uudella tavalla. Tämä todennäköisesti vahvistaa WPS-agendan asemaa Naton pitkän aikavälin strategioissa ja sitouttaa Natoa vahvemmin sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

On kuitenkin huomioitava, että vaikka WPS-agendan asema on vahvistunut ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi on esitetty konkreettisia suunnitelmia, on Nato toimintaa silti tarkasteltava kriittisesti ja muistettava, että kehittämistyötä on tehtävä. Nato on saanut osakseen kritiikkiä siitä, että WPS-agendan integrointi pelotteeseen ja puolustukseen ei ole vielä saavuttanut

toivottua tasoa (O'Sullivan 2024). Tämä osoittaa, että vaikka askeleita oikeaan suuntaan on otettu, on tasa-arvotyön valtavirtaistamisessa edelleen haasteita, jotka vaativat konkreettisia muutoksia. Jotta WPS-agendan tavoitteet eivät jäisi pelkiksi julkisiksi lupauksiksi, on Naton varmistettava, että strategiset suunnitelmat kääntyvät konkreettisiksi teoiksi. Lisäksi ne on ulotettava kaikkiin organisaation osa-alueisiin.

Lopuksi muutosta Naton suhtautumisessa WPS-agendaa kohtaan voidaan kokonaisuudessaan havainnollistaa vielä alla olevalla taulukolla, jossa näkyy huippukokousten julkilausumista nostetut lainaukset. Taulukkoon valitut lainaukset on etsitty “women, peace and security” -sanahaululla ja otettu jokaisesta asiakirjasta ensimmäinen lause, jossa “women, peace and security” mainitaan.

Vuosi	Julkilausuman ensimmäinen maininta WPS-agendasta
2021	Recognising the critical importance of women’s full, equal, and meaningful participation in all aspects of peace and stability, as well as the disproportionate impact that conflict has on women and girls, including conflict-related sexual violence, we are committed to fully implementing the <i>Women, Peace and Security</i> agenda set out by the UN Security Council.
2022	We are advancing a robust <i>Women, Peace and Security</i> agenda, and are incorporating gender perspectives across NATO.
2023	We are committed to integrating the Human Security and the <i>Women, Peace and Security</i> agendas across all our core tasks.
2024	We are committed to integrating NATO’s ambitious <i>Women, Peace and Security</i> (WPS) and Human Security agendas across all core tasks.

Lauseista huomaa muutoksen kohti strategisuutta, kohti sisäistä toimintaa sekä yksityiskohtaisuuden lisääntymisen. Vuoden 2021 julkilausumassa Nato tunnustaa naisten merkityksen eri konfliktin vaiheissa ja sitoutuu toimeenpanemaan YK:n määrittelemän WPS-agendan. Vuonna 2022 Nato on valmis kehittämään WPS-agendaa ja sisällyttämään

sukupuolinäkökulmat toimintaansa. Vuonna 2023 ja 2024 Nato sitoutuu jo integroimaan oman WPS-agendansa kaikkiin tehtäviinsä. Taulukossa esitetyt lauseet kuvaavat hyvin sitä muutosta, mikä Naton suhtautumisessa on tapahtunut.

Näin ollen voidaan todeta, että Ukrainan sota on muuttanut Naton suhtautumista WPS-agendaa kohtaan siten, että sen merkitys on integroitu aiempaa syvemmin osaksi Naton strategisia tavoitteita ja operatiivisia toimia. WPS-agenda ei ole ainoastaan säilyttänyt asemaansa Naton asiakirjoissa, vaan sen rooli on asiakirjojen mukaan vahvistunut ja tullut aiempaa konkreettisemmaksi. Tämä kehitys osoittaa, että Nato on valmis sopeutumaan uuteen turvallisuusympäristöön ja edistämään tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulmia myös haastavissa olosuhteissa. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että Nato jatkaa tätä työtä ja pyrkii vahvistamaan WPS-agendan roolia osana sen strategista toimintaa, jotta tasa-arvon ja sukupuolinäkökulmien edistäminen pysyy keskeisenä osana Naton toimintaa myös tulevaisuudessa.

Kuten analyysissäkin todettiin, on pelkkien asiakirjojen lisäksi kuitenkin oleellista, että WPS-agendan integroimiseksi ja sen aseman vahvistamiseksi tehdään myös konkreettisia toimia. Asiakirjat toki määrittelevät Naton tulevaisuuden suunnan ja kertovat siitä, mikä organisaatiolle on tärkeää, joten ensimmäinen askel WPS-agendan ylläpitämiseksi on otettu. Kun Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on asiakirjojen pohjalta selvitetty, on mielenkiintoista siirtyä analysoimaan haastatteluita. Niistä saadaan ajankohtainen tarkempi kuvaus siitä, onko WPS-agendan merkitys Naton sisällä muuttunut sen myötä, kun organisaatio on siirtynyt kohti ydintehtäviään.

4.2 Miten euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa?

Tässä osiossa perehdytään tehtyjen haastatteluiden perusteella siihen, miten Naton suhtautumisen muutos on vaikuttanut WPS-agendan tärkeyteen ja merkitykseen organisaation sisällä. Haastatteluiden ideana oli saada kokonaisvaltainen kuva siitä, miten Natossa ja Naton parissa työskentelevät henkilöt kokevat WPS-agendan merkityksen Natossa. Haastatteluista nousi selkeästi esille kolme teemaa, jotka ovat vaikuttaneet WPS-agendan merkitykseen Naton sisällä: kovan turvallisuuden vaikutus WPS-agendan merkitykseen, Ukrainan sodan vaikutus WPS-agendan merkitykseen ja Naton rakenteiden vaikutus WPS-agendan merkitykseen.

4.2.1 Kovan turvallisuuden vaikutus WPS-asioihin liittyvään työhön

Haastatteluista on selvästi havaittavissa, että Naton paluu sen ydintehtävien pariin sekä strategisempi suhtautuminen WPS-agendaan on lisännyt kovan turvallisuuden merkitystä organisaatiossa. Yksi haastateltavista totesi, että koko kansainvälinen politiikka tuntuu kehittyneen siihen suuntaan, että ihmisoikeudet, hyvä hallinto ja oikeusvaltio jäävät kovan turvallisuuden jalkoihin ja näin ollen myös Naton linjan muutos kohti kovaa turvallisuutta on luonnollista. Etenkin kahdessa haastattelussa korostui, että Naton keskittyminen pelotteeseen ja puolustukseen sekä sotilaallisen turvallisuuden kasvattamiseen on vienyt huomiota, kapasiteettia ja resursseja WPS-agendaan liittyvistä teemoista. Yhden haastateltavan mukaan Naton paluu sen ydintehtävien pariin kertoo siitä, että organisaation pääasiallisena tehtävänä nähdään sen jäsenmaiden puolustus sotilaallisesti ja näin ollen turvallisuusympäristön muuttuessa turvattommaksi, jäsenmaiden turvallisuus nousee keskeiseksi kysymykseksi ohittaen viime kädessä kysymykset sukupuolinäkökulmista. Haastatteluista nousikin esille, että WPS-agendaan keskitytään Natossa mielellään, sillä sitä pidetään organisaation moraalisenä osana, mutta resurssien tullessa vastaan kovan turvallisuuden periaatteet nousevat asialistan kärkeen. Toisaalta yksi haastateltavista nosti esille sen, etteivät inhimillisen turvallisuuden ja WPS-agendan asiat ole jääneet Natossa kuitenkaan täysin kovan turvallisuuden jalkoihin, sillä turvallisuusympäristön muutos ja Ukrainan sota ovat vaikuttaneet paljon myös siviileihin, joka on johtanut WPS-agendan esillä pysymiseen kovaan turvallisuuteen liittyvien kysymysten rinnalla.

Euroatlanttisen alueen turvallisuustilanteen heikentymisen voidaan todeta haastatteluiden perusteella kasvattaneen kovan turvallisuuden merkitystä Natossa ja samalla vaikuttaneen WPS-agendan merkittävyyteen. Haastatteluiden sekä Naton julkisten asiakirjojen mukaan organisaation tärkein tehtävä on taata turvallisuus sen jäsenmaille poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Tämä ilmentää sukupuolittunutta ajattelua turvallisuus- ja puolustuskysymyksissä ja vahvistaa Naton identiteettiä hegemonisen maskuliinisuuden organisaationa. Kovan turvallisuuden periaatteet sulkevat sukupuolinäkökulmat turvallisuusajattelun ulkopuolelle, sillä niitä ei pidetä oleellisena osana turvallisuutta. Haastatteluiden mukaan Ukrainan sodan myötä myös Natossa on keskitytty inhimillisen turvallisuuden kustannuksella kovan turvallisuuden periaatteisiin, joka välittää viestiä siitä, ettei sukupuolinäkökulmia pidetä yhtä tärkeinä. Naton tasapainoillessa sen sotilaallisuuden ja arvoyhteisön roolien välillä olisi

oleellista, ettei se unohda sukupuolinäkökulmien merkitystä, koska omalla toiminnallaan Nato vaikuttaa sukupuolittuneiden valtarakenteiden purkamiseen myös kansainvälisesti.

Toisaalta kaikki haastateltavat toivat esille, että WPS-agendan integroimista Naton kaikkeen toimintaan pidetään organisaatiossa tärkeänä. Maininta WPS-agendan integroimisesta Naton kaikkiin tehtäviin vuoden 2022 strategisessa konseptissa oli ensimmäinen vahva kirjaus agendan sisällyttämisestä läpileikkaavasti organisaation toimintaan. Yksi haastateltavista totesi tämän pakottavan Natoa tarkastelemaan ydintehtäviään inhimillisen turvallisuuden näkökulmasta. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että työ WPS-agendan sisällyttämiseksi Naton ydintehtäviin on vielä merkittävästi kesken. Yksi haastateltavista nosti esille, ettei WPS-agendaan liittyvän työn ja sukupuolinäkökulmien huomioinnin pitäisi olla erillään Naton ydintehtävien parissa tehtävästä työstä, vaan se pitäisi sisällyttää siihen. Hänen mukaansa niin kauan kuin WPS-agenda on Natossa oma erillinen työlinjansa, ei voida sanoa, että sukupuolinäkökulmien valtavirtaistamisessa olisi onnistuttu.

Naton suhtautumisen muutos WPS-agendaan ja sukupuolinäkökulmiin on osaltaan kasvattanut WPS-agendan ja sukupuolinäkökulmien merkitystä organisaatiossa. WPS-agenda halutaan osaksi Naton kaikkia tehtäviä ja sen asema organisaatiossa on vahvistunut vuodesta 2007 asti. Etenkin Naton julkiset asiakirjat korostavat WPS-agendan merkitystä organisaatiolle. Haastatteluista saatiin kuitenkin selville, että vaikka inhimillinen turvallisuus ja WPS-agendan asema vaikuttavat vakiintuneen Natossa tietylle tasolle, ne joutuvat kuitenkin kilpailemaan vielä kovan turvallisuuden kanssa. WPS-agendan eteen tehty työ ei ole mennyt hukkaan, sillä Nato ei ole turvallisuusympäristön muutoksen takia luopunut sukupuolinäkökulmien edistämisestä, vaan pyrkinyt pitämään WPS-agendan mukana toiminnassaan. Yksi haastateltavista kuitenkin nosti esille huolen siitä, että vaikka WPS-agenda on vuosien aikana saanut vahvan normatiivisen pohjan Natossa, on riskinä, että kilpailu kovan turvallisuuden kanssa tyypistää WPS-agendaan liittyvän työn "rasti ruutuun" -tyyliseksi suoritukseksi.

Sukupuolinäkökulmien aktiivisen edistämisen kannalta on oleellista, että sen eteen tehty työ ei tyypisty vain puheisiin. WPS-agenda on tullut osaksi Naton toimintaa ja vahvistanut asemaansa aikana, jona euroatlanttisella alueella on ollut rauha ja Nato on keskittynyt työssään arvoyhteisön identiteettiinsä. Aikana ennen Ukrainan sotaa myös inhimillinen turvallisuus valtavirtaistui ja näistä syistä sukupuolinäkökulmat saivat tilaa perinteisesti

maskuliinisissa pidetyissä ympäristöissä kuten Natossa. Naton paluu sen ydintehtävien pariin aiheuttaa riskin sille, että sukupuolinäkökulmat ja WPS-agenda jäävät vähemmälle huomiolle. Tätä selittää maskuliinisten ominaisuuksien arvostus, joka on kovan turvallisuuden kautta nostanut päätään ja sivuuttanut inhimillisen turvallisuuden näkemyksiä.

4.2.2 Ukrainan sodan vaikutukset WPS-asioihin liittyvään työhön

Ukrainan sota on vaikuttanut sekä euroatlanttiseen turvallisuusympäristöön mutta myös Naton sisäiseen WPS-työhön. Haastatteluiden mukaan syynä tähän voidaan pitää Ukrainan maantieteellistä sijaintia, joka on tuonut sodan niin sanotusti Naton takapihalle ja siksi vaikuttanut kokonaisvaltaisesti organisaation toimintaan. Jokainen haastateltava toi esiin sen, että Ukrainan sota on vaikuttanut WPS-agendan asioiden näkyvyyteen Natossa. Kahdessa haastattelussa nousi lisäksi esiin sodan tuomien sukupuoliulottuvuuksien näkyvyys, joka on vaikuttanut WPS-agendan merkityksen ymmärtämiseen. Sodan seurauksena on siis ymmärretty konfliktin erilaiset vaikutukset eri sukupuolille ja juuri sitä WPS-agenda pyrkii tuomaan esille. Sen tarkoituksena on korostaa muun muassa naisten osallistumisen tärkeyttä sekä konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan erilaisia vaikutuksia miehille, naisille, tytöille ja pojille.

Haastateltavien mukaan Ukrainan “läheisyys” sen maantieteellisen sijainnin ja kulttuurisen samankaltaisuuden vuoksi on tarjonnut Natolle mahdollisuuden oppia eurooppalaisen puolustuksen haasteista. Sukupuoliulottuvuuksiin liittyvät ongelmat, joita Ukraina on kohdannut, on haastatteluiden mukaan ollut naisten sotavarusteiden huono tila sekä haasteet rekrytoida vapaaehtoisesti taisteluihin ilmoittautuneita naisia. Sotavarusteiden osalta ongelma on siinä, että jos esimerkiksi suojarusteet eivät ole sopivan kokoisia ne luovat turvallisuusriskin naisille. Lisäksi Ukrainalla on ollut haasteita integroida kaikkia vapaaehtoisiksi ilmoittautuneita naisia palvelukseen, koska maan instituutiot eivät ole olleet siihen valmiiksi rakennettuja. Haastateltavat toivat esille, että Ukrainan kohtaamat sukupuolinäkökulmiin liittyvät ongelmat sodassa eivät ole ainutlaatuisia, vaan samat heikkoudet ovat havaittavissa monissa Naton jäsenmaissa. Yhdessä haastattelussa toivottiin näistä tapauksista oppimista, sillä niin kauan, kun sota on käynnissä, on olemassa myös riski sen laajenemiseen.

Ukrainan sota on siis herätellyt Natoa kohtaamaan WPS-agendaan liittyviä heikkouksia sen omassa toimintaympäristössä. Yksi haastateltavista toi esille, että sota on osaltaan oikeuttanut

ja mahdollistanut WPS-agendan teemojen esillä pitämisen, sillä kukaan ei voi sanoa, ettei se tässä kansainvälisessä tilanteessa olisi tärkeää. Sen lisäksi, että Nato pyrkii oppimaan Ukrainan kokemista sukupuolinäkökulmiin liittyvistä haasteista konfliktin aikana, se on kohdistanut myös materiaalista tukea Ukrainaan. Haastateltavien mukaan naisille tarkoitettu tuki on ollut pientä suhteessa isoon kuvaan, mutta tukea on kuitenkin annettu esimerkiksi varusteiden ja koulutuksen osalta.

Sodan tuoma turvallisuusympäristön muutos on vähentänyt kriisinhallinnan roolia Naton tehtävissä ja yhden haastattelun mukaan sitä kautta myös vähentänyt WPS-agendan toteuttamisen mahdollisuuksia. WPS-agendaan liittyvä työ olikin Natossa ennen Ukrainan sotaa kohdistettu lähinnä Naton ulkopuolisille alueille. Vaikka WPS-agendaa ei tällä hetkellä toteuteta enää yhtä laajasti kriisinhallinnan välityksellä, se ei kuitenkaan haastatteluiden perusteella ole suoraan vähentänyt WPS-agendaan liittyvän työn määrää Natossa. Haastatteluiden mukaan koko narratiivi WPS-agendaan liittyvässä työssä on muuttunut ja se on siirtänyt WPS-asiat lähtökohtaisesti Naton sisäiseksi asiaksi. Ukrainan sodan voidaan siis katsoa vaikuttaneen jopa positiivisesti WPS-agendan ja sukupuolinäkökulmien edistymiseen Natossa. Konfliktin läheisyys on tarjonnut Natolle lähtökohdan, johon voidaan samaistua ja, josta voidaan oppia.

Tarkasteltaessa Ukrainan sodan tuomien muutoksien vaikutuksia WPS-agendan merkitykselle Natossa feministisen konstruktivismin näkökulmasta voidaan huomata, miten kansainvälinen politiikka on vaikuttanut Naton toimintaan. Kansainvälisten toimijat, kuten Nato, eivät rakennu tyhjiössä, vaan niiden toimintaan ja identiteetteihin vaikuttaa muiden kansainvälisten toimijoiden käsitykset ja toiminta (Tickner ja Sjöberg 2013, s. 210). Nato näkee toki arvojensa puolesta WPS-agendan ja sukupuolinäkökulmien edistämisen tärkeänä, mutta tässä tapauksessa myös ulkopuolisten kansainvälisten toimijoiden ja kansainvälisen poliittisen tilanteen voidaan katsoa vaikuttavan Naton WPS-agendaan liittyvään toimintaan. Muun muassa Venäjän pyrkimykset vahvistaa antigender-liikettä hybridivaikuttamisella, on luonut Natolle tarpeen puolustaa tasa-arvoa ja nostaa sukupuolinäkökulmia vahvemmin esiin. Samoin Ukrainan kohtaamat haasteet WPS-agendan osalta ovat johtaneet Naton pyrkimykseen oppia näistä kokemuksista ja kehittää omaa toimintaansa sen saralta. Ukrainan sodan tuomien vaikutusten voidaan siis nähdä parantaneen WPS-agendan asemaa sukupuolinäkökulmien edistäjänä Natossa.

On ylipäättään mielenkiintoista huomata Ukrainan sodan normatiivinen vaikutus Natoon. Siinä missä Venäjä pyrkii perinteisen sodankäynnin lisäksi hyökkäämään myös länsimaisia arvoja, kuten sukupuolten tasa-arvoa vastaan (Nummi 2023), pyrkii Nato taas vahvistamaan niitä. Tämä osoittaa sen, että WPS-agendalle on onnistuttu vuosien aikana rakentamaan sen verran vahva pohja, että siitä on tullut normi Naton toiminnassa. Myös haastattelussa esiin nousut huomio siitä, että WPS-agendaa on voitu pitää Ukrainan sodan aikana esillä, koska kukaan ei voi kieltää sen merkitystä, kertoo siitä, että WPS-agendan normatiivinen uskottavuus on säilynyt, vaikka kovan turvallisuuden periaatteiden voidaan osittain nähdä syrjäyttävän sukupuolinäkökulmia.

4.2.3 Naton rakenteiden vaikutus WPS-agendaan liittyvään työhön

Sodan seurauksena Naton WPS-agendan ympärillä tapahtuvan toiminnan voidaan katsoa muuttuneen strategisemmaksi ja keskittyvän enemmän Naton sisäiseen toimintaan. Se on vaikuttanut myös Naton rakenteisiin ja siihen, miten WPS-agendaan liittyviä asioita käsitellään organisaation sisällä. Kuten Flockhart (2024) totesi tutkimuksessaan, Naton rooli ja identiteetti arvoyhteisönä riippuu tulevaisuudessa sen kyvystä pysyä sisäisesti yhtenäisenä, sillä sisäiset ristiriidat aiheuttavat riskin arvojen edistämiseksi. Natossa päätöksenteko tapahtuu yksimielisesti, eli kaikki päätökset ovat riippuvaisia jäsenmaiden konsensuksesta. Jokaisessa haastattelussa keskusteluun nousikin jäsenmaiden vastuu pitää WPS-agendaa esillä Natossa sekä valvoa sen toteutumista omassa maassaan.

Haastatteluiden mukaan Natossa on tiettyjä jäsenmaita, jotka nostavat WPS-agendan ajamista enemmän esille kuin toiset. Lisäksi jäsenmaiden välillä on paljon eroja siinä, kuinka vahvasti WPS-agenda on integroitu oman valtion toimintaan. Tästä huolimatta, jokainen haastateltava oli sitä mieltä, että WPS-agendan asioista ollaan ensisijaisesti Natossa samaa mieltä ja työtä sen eteen tuetaan lähes poikkeuksetta. Samalla haastatteluista kuitenkin selviää se, että WPS-agendaan liittyvä työ on riippuvaista sille annetusta näkyvyydestä ja siitä, miten paljon jäsenmaiden lisäksi Naton ylin johto pääsihteeristä lähtien on valmis panostamaan WPS-agendaan. Osa haastateltavista totesikin, että Ukrainan sodan tuomien muutosten myötä WPS-agenda on ollut vähemmän Naton agendalla ja olisi hyvä, jos sillä olisi enemmän itseisarvoa organisaation sisällä.

Natossa WPS-agendaan liittyvää työtä hoidetaan inhimillisen turvallisuuden yksikössä, joka kuuluu pääsihteerin kanslian alle. Osassa haastatteluista nousi esiin kysymys siitä, onko tämä rakenteellisesti paras ratkaisu. Pienen yksikön on vaikea saada ääntään kuuluviin verrattuna

Naton isoihin osastoihin, jotka pääasiallisesti valmistelevat ja toimeenpaneavat päätöksiä. Riskinä on, että WPS-agenda jää herkästi sivummalle ja muita aiheita priorisoidaan enemmän. Samalla yksi haastateltavista toi esille myös sen, että WPS-agendaan liittyvä työ on suhteessa melko pieni osa Naton tehtäväkentästä, joten jo pienillä lisäyksillä sen määrää voitaisiin kasvattaa. Jäsenmaiden merkitys korostuu WPS-agendan esillä pitämisen lisäksi myös siinä, kuinka paljon he ovat valmiita tarjoamaan kansallista asiantuntijuuttaan Natolle. Tämä tarkoittaa sitä, että jäsenmaat voivat lähettää omia kansallisia asiantuntijoitaan (voluntary national contribution, VNC) Naton kansainväliseen sihteeristöön tukemaan heidän työtään. Näillä lähetetyillä kansallisilla asiantuntijoilla on yhden haastattelun mukaan ollut suuri merkitys WPS-agendan eteen tehdyssä työssä, koska resurssit eivät ole liian suuret.

Kuten myös Naton julkisista asiakirjoista käy ilmi, on Naton tämänhetkisenä pyrkimyksenä integroida WPS-agenda osaksi Naton kaikkia tehtäviä (strateginen konsepti 2022). Haastatteluiden mukaan tämä on mahdollista vain silloin, jos kaikki jäsenmaat ja Naton henkilökunta tunnistavat tarpeen ja ovat tietoisia WPS-agendan merkityksestä. Tästä syystä inhimillisen turvallisuuden yksikössä tehdään tällä hetkellä paljon työtä WPS-agendan valtavirtaistamiseksi. Yksikön tavoitteena on luoda jokaiselle Natossa työskentelevälle edes matalan tason ymmärrys WPS-agendan sisällöstä ja merkityksestä. Tiedon lisääminen helpottaa sen integroimista, kun jokainen ymmärtää asian tärkeyden. Yksi haastateltavista korosti myös Naiset, rauha ja turvallisuus -erityisedustajan Irene Fellinin panosta WPS-työhön, sillä hän on onnistunut ylläpitämään WPS-agendaa mukana keskusteluissa niin poliittisella kuin strategisellakin tasolla. Lisäksi haastatteluiden mukaan saavutuksena voidaan pitää sitä, että kaikissa Naton viimeisimmissä korkean tason kokouksissa (ml. huippukokoukset ja ministerikokoukset) on ollut WPS-agendaan liittyvä tapahtuma. Näin ei ole aina ollut ja siksi onkin hyvä, että WPS-agenda vakiinnuttaa asemaansa osana kaiken tasoisia kokouksia. Yksi haastateltavista kuitenkin huomautti, että osa tapahtumista on ollut suunnattu vain naisille, vaikka asian pitäisi koskea kaikkia sukupuolesta riippumatta.

Myös sukupuolittuneet rakenteet Naton sisällä tulivat esiin haastatteluissa. Vaikka Nato on sodan myötä muuttunut ja WPS-agendaa pyritään pitämään mukana kaikessa toiminnassa, haastatteluissa nousi esiin kritiikkiä Naton maskuliinisista rakenteista ja hierarkiasta. Yksi kritiikin kohteista oli huomio siitä, että WPS-agenda on jäänyt paljolti naisten hoidettavaksi Natossa. Jokainen Naiset, rauha ja turvallisuus -erityisedustaja on Naton historiassa ollut nainen. Tämän lisäksi Naton jäsenmaiden delegaatioissa WPS-agendasta vastuussa olevat virkahenkilöt ovat usein naisia ja/tai edustuston nuorimpia virkahenkilöitä. Haastateltavien

mielestä tasa-arvon kannalta olisi tärkeää, että WPS-agendaan liittyviä asioita hoitaisivat myös miehet. Tällä hetkellä on jämähdetty asetelmaan, jossa “naisten asioita” hoitavat suurimmaksi osaksi naiset, vaikka sukupuolijakauma Naton henkilöstössä on muuten vahvasti miesvoittoinen. Kritiikin kohteeksi nousivat myös organisaation kokouskäytännöt, jotka on luotu maskuliiniselta pohjalta aikana, kun Natossa ei vielä työskennellyt juurikaan naisia eikä sukupuolinäkökulmien huomioiminen kuulunut sen agendalle.

Haastatteluiden perusteella Naton rakenteet eivät ole juurikaan muuttuneet ja siksi ne eivät välttämättä voi vastata organisaation kunnianhimoisiin tavoitteisiin WPS-agendan integroimisesta. Haastateltavat nostivat esiin WPS-agendan käytännön toteuttamisen haasteita, joita olivat esimerkiksi sotilas- ja siviilipuolen välinen kuilu, resurssit ja priorisointi, rakenteelliset esteet sekä osallistumisen laatu. WPS-agendan sisällyttäminen ja toiminnallistaminen Natossa vaatii haastatteluiden mukaan muutosta rakenteissa sekä poliittisen ja sotilaallisen yhteistyön lisäämistä.

Haastatteluiden perusteella Naton rakenteilla on paljon merkitystä WPS-agendan toimivuudelle, etenkin nyt, kun WPS-agenda on siirtynyt vahvasti organisaation sisäiseen toimintaan. Haastattelut paljastavat useita haasteita, joita WPS-agenda sukupuolinäkökulmien edistäjänä kohtaa organisaation sisällä. Feministisen konstruktivismin lähtökohdasta katsottuna yhtenä ongelmana kansainvälisessä politiikassa on sukupuolinäkökulmien irrallaan oleminen valtavirtapolitiikasta, jolloin ne leimautuvat “vähemmän tärkeiksi” aiheiksi, joihin käytetään aikaa silloin kuin muilta kiireiltä ehditään ja resursseja löydetään (Tickner 1992, kappale 1). Sama ongelma voidaan haastatteluiden perusteella huomata olevan Natossa. WPS-agendaa käsitellään pienessä erillisessä yksikössä ja suurin osa aiheen parissa työskentelevistä henkilöistä on naisia. Myös WPS-agendaa koskevat tapahtumat, jotka järjestetään vain naisille, vahvistavat ajatusta siitä, että WPS-agenda kuuluu vain naisten vastuulle. Tällaiset toimintatavat ylläpitävät hegemonista maskuliinisuutta ja aiheuttavat sukupuolinäkökulmien sivuuttamista ja arvostuksen vähenemistä Natossa.

WPS-agendan valtavirtaistamisen kannalta on tärkeää, että inhimillisen turvallisuuden yksikkö pyrkii lisäämään tietoisuutta WPS-agendan merkityksestä jokaiselle Natossa työskentelevälle. Mutta samalla olisi tärkeää kasvattaa WPS-agendan itseisarvoa organisaation rakenteissa. Niin kauan, kun WPS-agenda on riippuvainen joko Naton ylimmän johdon tai jäsenmaiden sille tarjoamasta tilasta, on riski, että sen merkitys voi vähentyä ja sukupuolinäkökulmien huomiointi heikentyä. Naton kaltaisessa poliittisotilaallisessa

organisaatioissa, joissa on perinteisesti vallinnut hegemoninen maskuliinisuus, on erittäin tärkeää tunnistaa sukupuolinäkökulmien edistämiseen liittyvät heikkoudet ja pyrkiä aktiivisesti korjaamaan niitä.

4.2.4 Yhteenveto

Haastatteluiden perusteella WPS-agendan merkitys Natossa on jäänyt osittain kovan turvallisuuden jalkoihin. Vaikka WPS-agenda nähdään yleisesti ottaen tärkeänä, se jää resurssien puutteessa vähemmälle huomiolle. Ukrainan sodan aiheuttama turvallisuusympäristön muutos ja Naton paluu sen ydintehtävien pariin on vahvistanut organisaation valtiokeskeisyyttä ja hegemonista maskuliinisuutta. Näiden näkökulmien noustessa prioriteeteiksi, on riski, että dikotomisen jaottelun perusteella feminiinisinä pidettyjen asioiden, kuten WPS-agendan, merkitys ja arvostus vähenee. Tällä on isossa mittakaavassa negatiivinen vaikutus sukupuolinäkökulmille kansainvälisessä politiikassa, sillä se vahvistaa patriarkaalista valtaa.

Euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutoksella on ollut vaikutusta myös siihen, miten Naton rakenteet kykenevät ylläpitämään WPS-agendaa. Inhimillisen turvallisuuden yksikkö on onnistunut pitämään WPS-agendaa esillä sekä Naton korkean tason kokouksissa että organisaation sisäisissä keskusteluissa ja sen tavoitteena on WPS-agendaan liittyvän perustietämyksen kasvattaminen henkilökunnan sisällä. Haastatteluista käy kuitenkin ilmi useita rakenteellisia ongelmia, jotka osaltaan hidastavat WPS-agendan integrointia ja sen merkittävyyden kasvattamista. Lisäksi olisi tärkeää, että WPS-agendalla olisi enemmän itseisarvoa. Sillä voitaisiin parantaa huomattavasti WPS-agendan riippuvaista asemaa organisaation sisällä. Tämän lisäksi yhtenä merkittävänä ongelmana voidaan pitää sitä, että WPS-agenda tuntuu jääneen Natossa paljolti naisten vastuulle. Tämä heikentää sekä WPS-agendan merkitystä että vahvistaa käsitystä turvallisuuspolitiikasta maskuliinisena ympäristönä.

Kaikesta huolimatta turvallisuusympäristön muutoksella voidaan katsoa olevan myös positiivinen vaikutus WPS-agendan merkitykseen Natossa. Ukrainan sodan maantieteellinen läheisyys on herättänyt Naton pohtimaan sotilaallisuuden lisäksi myös sukupuolinäkökulmia. Ukrainan sota on nähty mahdollisuutena oppia ja se on paljastanut heikkouksia, joita myös Naton jäsenmailla on WPS-agendan ja puolustuksen suhteen. Lisäksi sota on vaikuttanut

paljon siviileihin ja tuonut konfliktien aiheuttamat sukupuoliulottuvuudet näkyviksi. Tämä on johtanut WPS-agendan merkityksen ymmärtämiseen Natossa.

Haastattelut osoittavat, että WPS-agendan merkitys Natossa on osittain vahvistunut, vaikka se on joutunut kilpailemaan kovan turvallisuuden periaatteiden kanssa. WPS-agendan integroiminen Naton toimintaan on kuitenkin edelleen kesken, ja sen asema on osittain riippuvainen sekä jäsenmaiden että Naton ylimmän johdon tuesta. Ukrainan sota on tarjonnut Natolle mahdollisuuden tarkastella omia toimiaan sukupuolinäkökulmasta ja oppia konfliktin sukupuolittuneista vaikutuksista. Tämä on auttanut pitämään WPS-agendan esillä, sillä kukaan ei voi kiistää sen merkitystä tässä kansainvälisessä tilanteessa.

Naton rakenteet ja niiden vaikutus WPS-agendaan ovat olleet merkittävässä roolissa sen toteuttamisessa. Inhimillisen turvallisuuden yksikön työ on keskeistä WPS-agendan edistämässä, mutta yksikön pienuus ja sen sijoittaminen osaksi pääsihteerin kansliaa aiheuttavat haasteita. WPS-agendaan liittyvä työ on edelleen suhteellisen pieni osa Naton toiminnasta, ja sen näkyvyys riippuu paljon siitä, kuinka paljon jäsenmaat ja Naton ylin johto ovat valmiita panostamaan sen edistämiseen. Haastatteluissa nousi esiin tarve kasvattaa WPS-agendan itseisarvoa, jotta sen toteuttaminen ei jäisi riippuvaiseksi tilapäisistä resursseista tai johdon prioriteeteista.

Myös sukupuolittuneet rakenteet Natossa asettavat haasteita WPS-agendan valtavirtaistamiselle. Haastattelut paljastivat, että WPS-agenda on usein jäänyt naisten vastuulle, mikä heikentää sen merkitystä ja ylläpitää ajatusta siitä, että turvallisuuspolitiikka on maskuliininen ja naisille sopimaton toiminta-alue. Naton henkilöstön sukupuolijakauma on edelleen miesvoittoinen, ja WPS-agendan parissa työskentelevät ovat usein naisia, mikä vaikeuttaa agendan valtavirtaistamista. Lisäksi se, että WPS-agendaa koskevia tapahtumia järjestetään usein vain naisille, vahvistaa käsitystä siitä, että kyseessä on vain naisten asia, vaikka sen tulisi koskea kaikkia sukupuolesta riippumatta.

Yhteenvedon voidaan todeta, että WPS-agenda on vakiinnuttanut asemansa Natossa, mutta sen merkityksen kasvattaminen vaatii jatkuvaa työtä ja rakenteellisia muutoksia. Ukrainan sodan vaikutus on tuonut WPS-agendan näkyvämmäksi ja tarjonnut Natolle mahdollisuuden oppia sukupuolinäkökulmien huomioimisen tärkeydestä konfliktin aikana. WPS-agendan valtavirtaistaminen on kuitenkin vielä kesken, ja sen toteutuminen vaatii niin Naton sisäisten

rakenteiden kuin jäsenmaidenkin sitoutumista. On tärkeää, että WPS-agendaan liittyvää työtä ei nähdä vain naisten vastuulla olevana tehtävänä, vaan se on osa koko organisaation toimintaa ja turvallisuuskäsitystä. Näin voidaan varmistaa, että WPS-agenda ja sukupuolinäkökulmat ovat jatkossakin olennainen osa Naton toimintaa, eikä niiden merkitys vähene turvallisuusympäristön muuttuessa.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu feministisen konstruktivismin näkökulmasta siten, miten Ukrainan sodan myötä muuttunut turvallisuusympäristö on vaikuttanut Natoon ja sen suhtautumiseen WPS-agendaa kohtaan. Ukrainan sodalla on ollut suuri merkitys euroatlanttiselle turvallisuusympäristölle ja sitä kautta myös Natolle. Sen seurauksena Nato on palannut takaisin ydintehtäviensä pariin ja sen painopiste rauhanturvaamisesta, ja terrorismin torjunnasta on siirtynyt etenkin pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseen sen omalla alueella.

WPS-agenda on hyväksymisestään alkaen vahvistanut asemaansa kansainvälisessä politiikassa ja 24 vuodessa se on saavuttanut aseman normina kansainvälisissä organisaatioissa. Siitä huolimatta sukupuolinäkökulmien huomioimiselle ja tasa-arvon edistämiseksi oli tarve jo ennen ensimmäistä päätöslauselmaa ja niille on tarve edelleen. Naisten mukana olo ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ei ole vielä vanha ilmiö ja vaikka nämä perinteisesti maskuliinisina nähdyt toiminta-alueet ovat muuttuneet paljon, on työtä aina tehtävissä.

Kaikista kansainvälisistä toimijoista Nato valikoitui tutkielman tutkimuskohteeksi kahdesta syystä. Ensinnäkin siksi, että poliittissotilaallinen organisaatio on yleensä nähty hyvin maskuliinisena toimijana maskuliinisessa toimintaympäristössä. On tärkeää tutkia organisaation toimintaa näkökulmasta, joka eroaa perinteisten kansainvälisten suhteiden tutkimuksen näkökulmista, sillä sen avulla voidaan laajentaa ymmärrystä organisaation toiminnasta sekä sukupuolittuneista valtarakenteista. Toisena syynä on Naton mielenkiintoinen asema WPS-agendan edistäjänä kansainvälisessä politiikassa. Vaikka WPS-agenda on ollut osa Naton toimintaa vasta reilut 15 vuotta, sen merkitys on kehittynyt ja kasvanut organisaatiossa huomattavasti. Siksi olikin mielenkiintoista perehtyä tarkemmin siihen, miten Naton suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan on muuttunut ja miten WPS-agendan merkitys organisaation sisällä on muuttunut Naton kohdatessa sen suurimman muutoksen sitten kylmän sodan.

5.1 Onko Nato naisten puolella?

Tutkielman tarkoitus oli vastata kahteen tutkimuskysymykseen: Miten suhtautuminen Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan on muuttunut Natossa vuonna 2022 alkaneen Ukrainan sodan jälkeen ja miten euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut WPS-agendan

merkitykseen Natossa. Analyysi suoritettiin kahdessa osassa, joista ensimmäisessä vastattiin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja toisessa osassa toiseen. Analyysi suoritettiin kahdessa osassa, koska se selkeytti tutkielman tutkimuskysymyksiin vastaamista. Aineistoista etsittiin siis vastauksia eri kysymyksiin, joten rakenteen kannalta oli selkeämpää jakaa analyysi kahteen osaan. Tutkielman aineiston muodosti sekä valitut Naton julkiset asiakirjat että tutkielmaa varten tehdyt haastattelut. Kumpaakin aineistoa analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, koska sen avulla tutkittavasta aiheesta on mahdollista saada tiivistetty ja yleistävä kuvaus etsimällä tekstimuotoon saatetusta aineistosta siinä esiintyvät merkitykset. Teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä ei ole tarkoitus testata teoriaa, vaan hyödyntää sitä analyysin tukena. Näin ollen teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla voidaan siis keskittyä analysoimaan aineistoa valitusta näkökulmasta, mutta jättää silti tilaa myös uusille havainnoille.

Analyysin ensimmäisessä osassa perehdyttiin tutkielman ensimmäiseen tutkimuskysymykseen Naton julkisten asiakirjojen perusteella. Aineistoksi valikoidut julkiset asiakirjat määrittelevät Naton tarkoituksen, tehtävät, strategian, tulevaisuuden haasteet ja mahdollisuudet sekä suuntaviivat. Näin ollen niistä saa kattavan kuvan organisaation toiminnasta, tehtävistä ja tulevaisuuden suunnasta. Asiakirjoja tarkasteltiin tutkielman aikajänteen mukaisesti jakamalla ne ennen Ukrainan sodan alkua julkaistuihin asiakirjoihin ja Ukrainan sodan alun jälkeen julkaistuihin asiakirjoihin. Niitä vertailemalla asiakirjoista tunnistettiin kolme suurta linjan muutosta Naton suhtautumisessa WPS-agendaan.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että ensimmäinen muutos oli WPS-agendan muuttuminen normatiivisesta strategisemmaksi. Ennen Ukrainan sotaa WPS-agenda nähtiin Natossa selkeästi normatiivisena tapana edistää organisaation arvoja, kun taas sodan jälkeisissä asiakirjoissa painotetaan WPS-agendan strategista tärkeyttä Naton kaikissa tehtävissä. Seuraava huomio analyysissä olikin se, että painopiste WPS-agendan suhteen on siirtynyt Naton ulkopuolella tapahtuvista operaatioista ja kumppanimaiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä osaksi Naton sisäistä rakennetta. Vuoden 2022 strategisessa konseptissa WPS-agenda sai ensimmäistä kertaa vahvan kirjauksen sisällyttää se osaksi Naton kaikkia ydintehtäviä. Kolmantena huomiona julkisista asiakirjoista oli nähtävissä WPS-agendan muutos yleiseltä tasolta yksityiskohtaiseksi. Ennen sotaa julkaistuissa asiakirjoissa WPS-agenda oli määritelty hyvin laajasti ja osana muita Naton arvoja, kun taas sodan jälkeen julkaistuissa asiakirjoissa WPS-agenda on määritelty tarkasti ja konkreettisesti.

Havaitut muutokset Naton suhtautumisessa WPS-agendaa kohtaan liittyvät kaikki toisiinsa ja siihen, että Naton turvallisuusympäristö on ylipäätään muuttunut. Naton paluu sen ydintehtävien eli pelotteen ja puolustuksen pariin on muuttanut koko organisaation toimintaa strategisemmaksi, ja sitä kautta myös palauttanut pääasiallisen huomion takaisin Naton omalle alueelle. On siis luonnollista, että myös WPS-agenda on muuttunut strategisemmaksi ja sen huomiointia ja integrointia on vahvistettu Naton omissa rakenteissa. Tämän seurauksena WPS-agenda on tietenkin ollut pakko määritellä tarkemmin. Tarkasti määritelty kokonaisuus on edellytys sille, että WPS-agenda voi olla osa Naton sisäisten rakenteiden strategista toimintaa.

Naton julkisten asiakirjojen tarkastelun perusteella välittyy kuva siitä, että Nato suhtautuu WPS-agendaan vakavasti ja on sitoutunut integroimaan sen osaksi kaikkia organisaation tehtäviä. Näin ollen Ukrainan sodan aiheuttaman turvallisuusympäristön muutoksen voidaan katsoa vaikuttaneen positiivisesti Naton suhtautumiseen WPS-agendaa kohtaan. Kylmän sodan päätyttyä Nato kohtasi niin sanotun eksistentiaalisen kriisin ja joutui pohtimaan, oliko sillä enää merkitystä maailmassa, jossa Neuvostoliittoa ei ollut. Nato säilyi, mutta sen toiminta-alue muuttui ja se alkoi keskittyä tehtävissään niin yhteistyöhön kumppanimaidensa kanssa kuin rauhanturvaamiseen ja terrorismin vastaiseen työhönkin. Näiden vuosien aikana myös WPS-agenda ilmestyi osaksi organisaation työtä. Jo ennen Ukrainan sodan alkua suhtautuminen WPS-agendaa kohtaan Natossa kehittyi koko ajan positiivisemmaksi ja se sai jatkuvasti enemmän tilaa Naton asialistalla. Ukrainan sodan myötä tapahtuneen muutoksen myötä voidaan kuitenkin nähdä selkeä ero siinä, miten suhtautuminen WPS-agendaan muuttui.

Asiakirjojen tarkastelun lisäksi analyysia jatkettiin haastatteluista saadun aineiston avulla. Haastatteluaineiston avulla perehdyttiin tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, miten euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on vaikuttanut WPS-agendan merkitykseen Natossa. Haastatteluista saatua tietoa analysoidessa on aina tärkeää muistaa, että haastateltava antaa mieluummin ”sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia” ja siksi tieto ei voi olla täysin objektiivista. Julkiset asiakirjat ja dokumentit nähdään yleensä taas neutraalimpina lähteinä. Tässä tutkielmassa oli kuitenkin tärkeää ymmärtää, että myös Naton julkiset asiakirjat ovat omalla tavallaan puolueellisia. Nato on identifioitunut edustamaan sille tärkeitä arvoja ja WPS-agendan voidaan katsoa kuuluvan niihin. Näin ollen on ymmärrettävää, että

Nato puhuu omien arvojensa mukaisesta toiminnastaan omissa asiakirjoissaan mahdollisimman positiivisesti. Haastattelut antoivat analyysiin lisää syvyyttä, koska niiden avulla päästiin perehtymään siihen, miten Naton WPS-agendan parissa työskentelevät henkilöt kokevat WPS-agendan merkityksen muuttuneen euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena.

Haastatteluista nousseet huomiot luokiteltiin kolmeen yläkategoriaan, joiden pohjalta analyysin toinen osuus tehtiin. *Ensimmäinen haastatteluista noussut huomio oli että, euroatlanttisen turvallisuusympäristön muutos on lisännyt kovaa turvallisuutta Natossa ja vähentänyt siten WPS-agendan merkitystä.* Haastateltavien mukaan Naton paluu sen ydintehtävien pariin on siirtänyt resurssien painotusta sotilaallisuuden lisäämiseen ja puolustuksen ja pelotteen vahvistamiseen. Tilanteessa, jossa resursseista pitää kilpailla, WPS-agenda tuntuu jäävän toissijaiseksi prioriteetiksi, vaikka Naton asiakirjojen mukaan tavoitteena on WPS-agendan täysi integrointi Naton kaikkiin tehtäviin.

Toisena huomiona haastatteluista nousi Ukrainan sodan vaikutus WPS-agendan merkitykseen. Ukrainan sodan alkaminen on tässä tutkielmassa merkittävä siksi, että se määrittää käännekohdan Naton toiminnassa ja sen muutoksessa. Mutta se on tärkeä myös maantieteellisen sijaintinsa takia. *Haastatteluissa yhdeksi päähuomioista nousi nimittäin Ukrainan ”läheisyyden” merkitys Natolle ja Naton WPS-agendalle.* Ukrainan samankaltaisuus sen sijainnin ja kulttuurin takia on antanut Natolle tilaisuuden oppia WPS-agendasta ja siihen liittyvistä haasteista konfliktitilanteessa. Ukrainan kohtaamat ongelmat WPS-agendan toteuttamisessa eivät ole ainutlaatuisia vain Ukrainalle vaan yleistettävissä myös moniin Naton jäsenmaihiin. Ukrainan sota on siis tuonut WPS-agendan lähelle Natoa ja sitä kautta organisaatiossa on ymmärretty paremmin sen merkityksen tärkeys. Tämän huomion voidaan selkeästi nähdä olevan yhteydessä Naton julkisista asiakirjoista saatuun tietoon. Niistä tehdyn analyysin perusteella WPS-agendaan suhtaudutaan vakavammin ja syynä sille on Ukrainan sodan alku ja turvallisuusympäristön muutos. Siksi on ymmärrettävää, että Ukrainan sota on myös herättänyt Naton ymmärtämään WPS-agendan merkityksen, koska se korostuu nyt ensimmäistä kertaa aivan Naton naapurissa.

Kolmantena haastatteluista nousi esiin Naton rakenteiden vaikutus WPS-agendan merkitykseen. WPS-agendan näkyvyys ja merkitys on riippuvaista sekä Naton jäsenmaiden että Naton ylimmän johdon sille antamasta ajasta ja tilasta. Ja vaikka WPS-agendaan

lähtökohtaisesti suhtaudutaan positiivisesti ja sen merkityksestä ollaan yhtä mieltä, se on silti pieni ja erillinen osa Naton toimintaa, jonka edistäminen on jäänyt suurimmalta osin asiasta valveutuneiden naisten vastuulle. Näin ollen Natossa täytyy puheiden lisäksi pystyä konkreettisiin tekoihin WPS-agendan osalta, jos asiakirjoissa esitetyt kunnianhimoiset integroitavoitteet halutaan saavuttaa. Tällä hetkellä Naton rakenteet nimittäin heikentävät WPS-agendan merkitystä Natossa.

Tutkielmassa tehtyjen havaintojen perusteella voidaan siis todeta, että vaikka Natossa on edelleen tehtävä töitä WPS-agendan edistämiseksi ja vaikka Ukrainan sota on siirtänyt huomiota kovaan turvallisuuteen, on WPS-agenda kuitenkin onnistunut saavuttamaan Natossa sen verran vakaan aseman, ettei sitä voida jättää huomiotta. WPS-agenda on kiinteä ja vakiintunut osa organisaation toimintaa eikä sitä voida hylätä maailman tilanteen tuomien muutoksien myötä.

5.2 Tutkielman kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimus

Kuten tutkielman teoriaa käsittelevässä luvussa jo mainittiin, tutkiessa mitä tahansa ilmiötä yhdestä teoreettisesta näkökulmasta suljetaan muita näkökulmia pois ja näin ollen yhtä oikeaa vastausta ei voida löytää. Tässä tutkielmassa teoreettisena viitekehyksenä käytettiin feminististä konstruktivismia. Sitä on kritisoitu muun muassa sen normatiivisesta lähestymistavasta, joka voi vaikuttaa sen objektiivisuuteen. Tutkielman tekijä ei muutenkaan ole koskaan täysin objektiivinen, koska kaikkea tutkimusta lähdetään tekemään henkilökohtaisesta lähtötilanteesta, jossa aikaisempi tieto ja uskomukset vaikuttavat tutkielman tekijän ajatusmaailmaan. Teoreettisen viitekehyksen valinta siis vaikuttaa aina tutkielman lopputuloksiin ja erilaisella teoriolla olisi samasta aineistosta keskitytty toisenlaisiin huomioihin.

Feminististä konstruktivismia on kritisoitu myös sen teoreettisesta epäselvyydestä.

Yhdistämällä kaksi teoreettista viitekehystä sen nähdään olevan epämääräinen ja sen pelätään heikentävän kummankin teorian alkuperäistä syvyyttä. Tätä tutkielmaa tehdessä huomasin sen, että feminististen teorioiden laajuus ja useiden pienempien teoreettisten näkökulmien määrä teki teoreettisen viitekehyksen muodostamisesta haasteellista. Feministinen diskurssi, eli käsitteellinen tapa ajatella on selkeä, mutta on hankalaa erotella useita pieniä eroavaisuuksia eri teoreettisten näkökulmien välillä. Näin ollen feminismin ja konstruktivismin yhdistäminen

ja samalla niiden yhdistelmän erottaminen muista feministisistä suuntauksista tuntui haastavalta.

Samoin yhdistämällä kaksi eri teoreettista lähtökohtaa on totta, että joudutaan tekemään kompromisseja sen suhteen, mihin keskitytään. Toisaalta sen voidaan nähdä heikentävän kummankin teorian syvyyttä, mutta toisaalta yhdistelyn on katsottu mahdollistavan syvemmän analyysin tekemisen. Tutkielmaa tehdessä oli ajoittain haastavaa tehdä kompromisseja ja keskittyä tasapuolisesti kummankin teoreettisen näkökulman esille tuomiseen. Haasteena oli myös aineiston analyysin tekeminen yhdistämällä samanaikaisesti kummatkin teorit. Toisaalta feminismi ja konstruktivismi jakavat saman ontologisen perustan, joten ne ovat osittain päällekkäisiä jo valmiiksi, mutta silti empiirisen tiedon yhdistäminen yhdistettyyn teoreettiseen viitekehykseen oli haasteellista ja siinä olisi voinut onnistua paremminkin.

Viimeisenä feminististä konstruktivismia on kritisoitu sen tavoitteesta vaikuttaa kansainvälisen politiikan rakenteisiin. Kriitikkojen mielestä teoria tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa sukupuolittuneet valtarakenteet, mutta ei silti välttämättä pysty tarjoamaan välineitä niiden muuttamiseksi. Tämä kritiikki nousi esille myös tässä tutkielmassa. Vaikka sukupuolittuneita valtarakenteita oli mahdollista tunnistaa, ei analyysin avulla välttämättä voitu antaa mitään konkreettisia välineitä niiden purkamiseksi. Toki tutkimuksen avulla voidaan lisätä tietoisuutta ja sitä kautta pohtia, miten rakenteita konkreettisesti voitaisiin muuttaa.

Tämän tutkielman aineisto koostui kahdesta osasta: Naton julkisista asiakirjoista sekä tutkielmaa varten tehdyistä haastatteluista. Aineistot toimivat tätä tutkielmaa varten hyvin ja niiden avulla saatiin vastattua haluttuihin tutkimuskysymyksiin. Haastatteluista saadun aineiston kanssa on lisäksi aina tärkeää muistaa, että haastattelija on riippuvainen siitä, mitä haastateltavat valitsevat kertoa. Tätä tutkielmaa varten toteutettiin kolme haastattelua. Neljättä oli pyydetty, mutta kutsuun ei saatu vastausta. Tässä tutkielmassa haastatteluista ei pyritty etsimään pelkästään toistuvuuksia vaan erilaisia näkökulmia ja huomioita, joiden avulla Natosta ja WPS-agendasta Natossa saataisiin mahdollisimman syvä ja monipuolinen ymmärrys. Jo kolmella haastateltavalla huomasi paljon toistuvuutta vastauksissa, mikä on ymmärrettävää sillä, kaikki työskentelivät haastatteluiden aikana Natoon liittyvien WPS-agendan asioiden parissa. Näin ollen haastatteluiden määrän lisääminen ei välttämättä olisi tuonut sen enempää uusia näkökulmia. Toisaalta tässä tutkielmassa haastateltaviksi päätyi

ainoastaan henkilöitä, jotka ovat WPS-agendan asiantuntijoita virkansa puolesta.

Tutkimukseen olisi voinut saada lisää syvyyttä haastatteleamalla myös kansalaisyhteiskunnan jäseniä, joilla on erilainen lähestymistapa aiheeseen.

Näin tutkielman jälkeen heräsi kuitenkin ajatus siitä, että tutkielmaa varten olisi voinut haastatella myös sellaisia henkilöitä Natosta, joille WPS-agendan asiat eivät ole päätoiminen työtehtävä. Nyt kaikki haastateltavat olivat asiantuntijoita WPS-agendan parissa, joten on huomioitava heidän puolueellisuutensa. WPS-agendaan liittyvä aihe on luonnollisesti heille tärkeä ja se todennäköisesti vaikuttaa heidän näkemyksiinsä siitä. Se voi näkyä joko puolueellisuutena sen suhteen, että WPS-agendan merkitys Natossa nähdään parempana kuin se on tai puolueellisena sen suhteen, että WPS-agendan nähdään olevan liian vähän esillä. Aineiston monipuolistaminen haastatteluilla laajentamalla olisi voinut tuoda uusia näkökulmia aiheeseen ja auttaa ymmärtämään WPS-agendan merkitystä Natossa laajemminkin. Koska haastatteluja oli vain kolme, oli hyvä, että osa aineistosta koostui muistakin lähteistä.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista yhdistää myös Naton sotilaspuoli tutkimukseen ja syventää ymmärrystä WPS-agendasta Natossa ottamalla huomioon heidän näkökulmansa. Lisäksi tutkielman johtopäätöksissä tuli esille huomio siitä, että onnistuakseen tavoitteissaan integroida WPS-agenda kaikkiin tehtäviinsä, Naton tulisi muuttaa sen sisäisiä rakenteita, jotka tällä hetkellä haastatteluiden perusteella tuntuvat hidastavan WPS-agendan merkityksen konkreettista lisääntymistä organisaatiossa. Lisäksi tulevassa tutkimuksessa olisi mielenkiintoista perehtyä tarkemmin Naton rakenteisiin ja niihin esteisiin, jotka vaikeuttavat WPS-agendan integroimista. Tällä tutkimuksella voitaisiin mahdollisesti löytää konkreettisia ehdotuksia sille, miten sukupuolittuneita valtarakenteita voitaisiin purkaa. Tulevaisuudessa olisi varmasti hyödyllistä paneutua tutkimuksen avulla myös siihen, miten WPS-agendan asema muuttuu, jos Ukrainan sota jatkuu pitkään. Pitkällä aikavälillä sodan jatkuminen kasvattaa sotilaallisten resurssien tarvetta, joka voi olla uhka WPS-agendalle kovan turvallisuuden lisääntymisen ja resurssien vähenemisen myötä.

5.3 Tutkielman tulokset isossa kuvassa

Aineisto, joka sisälsi niin Naton julkisia asiakirjoja kuin myös haastatteluja, auttoi saamaan kokonaisvaltaisemman kuvan ilmiöstä. Tutkielman perusteella WPS-agendan aseman voidaan ehdottomasti sanoa muuttuneen Ukrainan sodan aiheuttaman turvallisuusympäristön muutoksen myötä. Se onko WPS-agenda jäänyt vähemmälle huomiolle, vaatii hieman

enemmän tarkastelua. Naton julkisissa asiakirjoissa WPS-agendan voidaan katsoa olevan esillä enemmän ja yksityiskohtaisemmin. Haastatteluiden perusteella taas voidaan todeta, että WPS-agendan merkitys on tullut Natossa lähemmäs organisaatiota kuin aikaisemmin, mutta sen täyden potentiaalin saavuttamiseksi tarvitaan vielä paljon toimenpiteitä. Se pitää kyetä saamaan osaksi Naton tehtäväkenttää tasa-arvoisena suhteessa kovan turvallisuuden toimiin ja tämä voidaan saavuttaa vasta, kun WPS-agenda saa tasa-arvoiset mahdollisuudet myös Naton rakenteissa.

Nato maailman suurimpana poliittissotilaallisena liittona ja tärkeänä kansainvälisenä toimijana vaikuttaa kansainvälisen politiikan kautta muihin toimijoihin sen ympärillä. Nato, joka on perinteisesti nähty maskuliinisena toimijana, on vuodesta 2007 asti kasvattanut WPS-agendan merkitystä osana sen arvojen mukaista toimintaa. Tosin sukupuolinäkökulmien globaali valtavirtaistuminen on varmasti vahvistanut WPS-agendan merkityksen lisääntymistä myös Natossa. Ukrainan sota toi uudenlaisia muutoksia Natolle ja sen suhtautumiseen WPS-agendaa kohtaan. Tämän tutkielman perusteella Natolle näyttää silti edelleen olevan tärkeää toimia sen arvojen mukaisesti ja edistää WPS-agendaa kansainvälisessä politiikassa. Sukupuolinäkökulmat ja tasa-arvo ovat tulleet osaksi Naton identiteettiä ja siksi esimerkiksi Venäjä yrittää hybriditoimillaan hyödyntää antigender-liikettä luodessaan viholliskuvaa Euroopasta. Tämä ei toimisi, mikäli WPS-agenda ei olisi merkittävä osa euroatlanttista turvallisuuskäsitystä.

Lisäksi feministisen konstruktivismiin lähtökohdista on tärkeää perehtyä Naton toimintaan ja ymmärtää sen sielunmaailmaa sukupuolinäkökulmien ja tasa-arvon osalta. Tässä tutkielmassa keskityttiin Naton suhtautumiseen WPS-agendaa kohtaan, koska se on Naton tärkein väylä toteuttaa tasa-arvoa ja huomioida sukupuolinäkökulmat sekä organisaation sisäisesti että ulkoisesti. Näin ollen tutkimus pyrki osaltaan edistämään ymmärrystä Natosta feministisen viitekehyksen avulla. WPS-agendan toteutumista Natossa on tutkittu paljon aikaisemminkin, mutta tässä tutkielmassa WPS-agendan merkitystä ja Naton suhtautumista siihen tarkasteltiin suhteessa Ukrainan sodan aiheuttamaan turvallisuusympäristön muutokseen, joka on muuttanut Naton toimintaa myös kokonaisvaltaisesti. Tutkielma alkoi Simone de Beauvoirin sitaatilla, joka vapaasti suomennettuna tarkoittaa ”Maailman representaatio, kuten maailma itsekin, on miesten työn seurausta; he kuvaavat sitä omasta näkökulmastaan, jonka he

sekoittavat absoluuttiseen totuuteen”⁵. Tämän tutkielman tavoitteena oli tuoda sokeita pisteitä näkyväksi ja vahvistaa feminististen teorioiden näkyvyyttä.

⁵ Representation of the world, like the world itself, is the work of men; they describe it from their own point of view, which they confuse with absolute truth.

Lähteet

Aineisto:

Haastattelu 1 – Haastattelun litterointi ja muistiinpanot tutkielman tekijällä.

Haastattelu 2- Haastattelun litterointi ja muistiinpanot tutkielman tekijällä.

Haastattelu 3- Haastattelun litterointi ja muistiinpanot tutkielman tekijällä.

Strateginen konsepti. 2022. Nato. Online. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept/>

Strateginen konsepti. 2010. Nato Summit in Lisbon. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

Brysselin huippukokouksen julkilausuma. 2021. Online. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm

Madridin huippukokouksen julkilausuma. 2022. Online. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm

Vilnan huippukokouksen julkilausuma. 2023. Online. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

Washingtonin huippukokouksen julkilausuma. 2024. Online. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm

WPS-politiikkapaperi. 2018. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_09/180920-WPS-Action-Plan-2018.pdf

WPS-politiikkapaperi. 2024. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240711-WPS-Policy-2024_en.pdf

Muut lähteet:

Ackerly, Brooke. True, Jacqui. 2008. Reflexivity in Practice: Power and Ethics in Feminist Research on International Relations. *International Studies Review*. Vol 10. No 4. Online. URL: <https://www-jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/25482017?sid=primo>

Arinder, Jo Ann. 2024. *Feminist Theory*. Pressbooks. Online. Viitattu 24.10.2024. URL: <https://opentext.wsu.edu/theoreticalmodelsforteachingandresearch/chapter/feminist-theory/>

Aronsson, Lisa. 2021. *NATO Partnerships for Women, Peace, and Security*. Atlantic Council Scowcroft Center. Online. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/03/NATO-WPS-Report-Aronsson-Final.pdf>

Browning, Christopher S. Lehti, Marko. Strang, Johan. 2024. Nordic peace revisited. Teoksessa Browning, Christopher S. Lehti, Marko. Strang, Johan (toim.) Nordic Peace in Question: A Region of and for Peace. Routledge.

Buskie, Alexandra. 2013. How significant is feminism's contribution to IR? E-international relations. Online. URL: <https://www.e-ir.info/2013/03/17/how-significant-is-the-contribution-of-feminism-to-ir/>

Carpenter, Charli R. 2003. Stirring Gender into the Mainstream: Constructivism, Feminism and the Uses of IR Theory. *International Studies Review*. Vol 5. No 2. Online. URL: <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=be3fe181-3e58-4155-badc-c69530ae2ce8%40redis>

Carver, Terrell. 2003. Gender and International Relations. *International Studies Review*. No 5, s.287-302. Online. URL: <https://academic.oup.com/isr/article/5/2/297/1825211?login=true>

Christine. 2021. Maamerkki päätöslauselma naisista, rauhasta ja turvallisuudesta. 1325.fi. Online. URL: <https://1325.fi/maamerkki-paatoslauselma-naisista-rauhasta-ja-turvallisuudesta/>

Christoffersen, Ashlee. Emejulu, Akwugo. 2023. "Diversity Within": The Problems with "Intersectional" White Feminism in Practice. *Social Politics*. Volume 30, number 2. Online. URL: <https://academic.oup.com/sp/article/30/2/630/6965078>

Cockburn, Cynthia. 2012. Snagged on the Contradiction: NATO, Resolution 1325, and Feminist Responses. *Women in Action (WiA) ja Isis International*. Online. URL: https://www.isiswomen.org/phocadownload/print/isispub/wia/wia2012/WIA2012_07TalkingPointsCynthiaCockBurn.pdf

Coomaraswamy, Radhika. 2015. Preventing conflict transforming justice securing the peace. A global study on the implementation of United Nations Security Council resolution 1325. UN Women. URL: https://www.un.org/shestandsforpeace/sites/www.un.org/shestandsforpeace/files/un_study_on_implementation_of_wps_2015.pdf

Crenshaw, Kimberle. 1989. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*. Volume 1989. Issue 1. Article 8. Online. URL: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>

Dedichen, Vice Admiral Louise. 2024. Empowering women in the security sector - a unified call to action. Teoksessa Prudhoe, Lt Col Katherine. Hillerby, Grace. Kyle, Apollina, Nguyen, Patricia (toim.). *Military Voices on the Gender Perspective: A NATO Anthology*. Nato. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/20240614_NU_GENAD_Military-Voices-Anthol.pdf

- Eerola, Petteri. Kuosmanen, Teemu. 2011. Hegemonista maskuliinisuutta etsimässä. *Aikuiskasvatus*. 3/2011. Online. URL: <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/download/93941/52619>
- Enloe, Cynthia. 1989. *Gender Makes the World Go Round: Where Are the Women? Bananas, Beaches and Bases*. University of California Press.
- Eskola, Jari. Suoranta, Juha. 2022. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Finnemore, Martha. Sikkink, Kathryn. 1998. International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*. 52(4), 887–917. Online. URL: <https://www-cambridge-org.ezproxy.utu.fi/core/journals/international-organization/article/international-norm-dynamics-and-political-change/0A55ECBCC9E87EA49586E776EED8DB57>
- Flockhart, Trine. 2024. Nato in multi-order world. *International affairs*. 100:2. Online. URL: <https://academic-oup-com.ezproxy.utu.fi/ia/article/100/2/471/7617201>
- Gentry, Caron E. Sjöberg, Laura. 2015. *Beyond Mothers, Monsters, Whores: Thinking about Women's Violence in Global Politics*. Bloomsbury Academic & Professional.
- Gioia, Dennis. Schultz, Majken. Corley, Kevin. 2000. Organizational Identity, Image, and Adaptive Instability. *The Academy of Management Review*. Vol. 25. No 1. Online. URL: <https://spiral.imperial.ac.uk/bitstream/10044/1/100030/2/Gioia%20Schultz%20Corley%20-%20AMR%202000%20-%20Adaptive%20instability.pdf>
- Heusala, Anna-Liisa. 2011. Kokonaisturvallisuus ja inhimillinen turvallisuus yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. *Tiede ja Ase*. Vuosikerta 69. Online. URL: <https://journal.fi/ta/article/view/7469>
- Hirsjärvi, Sirkka. Hurme, Helena. 2022. Tutkimushaastattelu. *Gaudeamus*.
- Hirvonen, Tiina. 2017. Naiset, rauha ja turvallisuus - ja Nato. Viitattu 29.3.2024. URL: https://finlandabroad.fi/web/nato/ajankohtaista/-/asset_publisher/TV8iYvdcF3tq/content/naiset-rauha-ja-turvallisuus-ja-nato/384951
- Kirby, Paul. Shepherd, Laura J. 2021. Women, Peace, and Security: Mapping the (Re)Production of a Policy Ecosystem. *Journal of Global Security Studies*. Nro 6/3. Online. URL: <https://academic.oup.com/jogss/article/6/3/ogaa045/5922737?login=false>
- Kronlund, Anna. Vaittinen, Tiina. Rökköläinen, Mikko. Vastapuu, Leena. 2022. Poliitikasta-raati: Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen sokeat pisteet. *Poliitikasta -lehti*. Online. Luettu 4.10.2024. URL: <https://politiikasta.fi/politiikasta-raati-kansainvalisten-suhteiden-tutkimuksen-sokeat-pisteet/>
- Locher, Birgit. Prügl, Elisabeth. 2001. Feminism and constructivism: worlds apart or sharing the middle ground? *International Studies Quarterly*. s. 111-129. Online. URL: <https://academic.oup.com/isq/articleabstract/45/1/111/1792536?redirectedFrom=PDF&login=false>

- Mohanty, Chandra. 2003. "Feminism Without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity." Duke University Press.
- Morais, Diana. Turner, Samantha. Wright, A. M. Katharine. 2022. The Future of Women, Peace, And Security At NATO. TPQ. Online. URL: <http://turkishpolicy.com/article/1146/the-future-of-women-peace-and-security-at-nato>
- Morrison, Brook. 2023. Beyond Gender Advice: NATO's Implementation of the Women Peace and Security Agenda. York Law Review. Online. URL: <https://www.york.ac.uk/media/law/yorklawreview/vol4/Morrison-Beyond-Gender-Advice.pdf>
- Nato WPS-Policy. 2024. Women, peace and security. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240711-WPS-Policy-2024_en.pdf
- Nato. 2022. A Short History of Nato. Online. Viitattu 4.11.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm
- Nato. 2023. Consensus decision-making at NATO. Online. Viitattu 5.11.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49178.htm
- Nato. 2024a. Deterrence and defence. Online. Viitattu 3.11.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_133127.htm
- Nato. 2024b. Women, peace and security. Online. Viitattu 11.7.2024. Viitattu 12.10.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91091.htm
- Nato. 2024c. NATO Policy on Women, Peace and Security (2024). Online. Viitattu 12.10.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227578.htm
- Nato. 2024d. NATO summits. Online. Viitattu 8.11.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm#previous
- Nato. 2024e. Nato organization. Online. Viitattu 15.11.2024. URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>
- Nato. 2024f. Nato's purpose. Online. Viitattu 16.11.2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68144.htm
- Nato/EAPC. 2018. Women, Peace and Security. Policy and Action Plan 2018. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_09/20180920_180920-WPS-Action-Plan-2018.pdf
- Nummi, Heidi. 2023. Sukupuolten tasa-arvoa vastustava antigender-liike vahvistuu, kykeneekö Suomi vastaamaan uusiin uhkiin? – "Venäjä käyttää tasa-arvon kysymyksiä hybridivaikuttamisen välineenä". Maailman kuvalehti. Online. URL: <https://maailmankuvalehti.fi/2023/vain-verkossa/pitkat/sukupuolten-tasa-arvoa-vastustava-antigender-liike-vahvistuu-kykeneeko-suomi-vastaamaan-uusiin-uhkiin-venaja-kayttaa-tasa-arvon-kysymyksiä-hybridivaikuttamisen-valineena/>

- Nurmenniemi, Veera. 2020. Päätöslauselman 1325 kaksi vuosikymmentä. Teoksessa Mäki-Rahkola, Anne (toim.) Naiset kriisejä hallitsemassa. Päätöslauselman 1325 kaksi vuosikymmentä. Oy Nord Print Ab. Helsinki.
- Nyström, Erik. 2014. Kiihкотonta keskustelua Natosta. *Ulkopolitiikka*. 4/2014. Online. URL: http://arkisto.ulkopoliittika.fi/artikkeli/1351/kiihкотonta_ keskustelua_ natosta/
- O'Reilly, Marie. 2018. Where the WPS Pillars Intersect. S. 193–205. Teoksessa Davies, Sara ja True, Jacqui (toim.) *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*. Oxford University Press.
- O'Sullivan, Mila. 2024. Women, Peace and Security as deterrence? NATO and Russia's war against Ukraine. *International Affairs*. Volume 100. No 2. S. 549–568. Online. URL: <https://academic-oup-com.ezproxy.utu.fi/ia/article/100/2/549/7617220>
- Perlman, Merrill. 2018. The origin of the term 'intersectionality'. *Columbia Journalism review*. Online. Luettu 7.10.2024. URL: https://www.cjr.org/language_corner/intersectionality.php
- Pfeifer Cruz, Claudia. 2023. Women in multilateral peace operations 2023: What is the state of play? SIPRI. Online. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-10/1325_women_pko_state_of_play_2023.pdf
- Prudhoe, Lt Col Katherine. Hillerby, Grace. Kyle, Apollina, Nguyen, Patricia. *Military Voices on the Gender Perspective: A NATO Anthology*. Nato. Online. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/20240614_NU_GENAD_Military-Voices-Anthol.pdf
- Prügl, Elisabeth. 1999. *The Global Construction of Gender. Home-Based Work in the Political Economy of the 20th Century*. Columbia University Press.
- Prügl, Elisabeth. 2008. *Gender and the Making of Global Markets: An Exploration of the Agricultural Sector*. Teoksessa Shirin M. Rai ja Georgina Waylen (toim.) *Global Governance: Feminist Perspectives*. Palgrave Macmillan.
- Pursiainen, Christer. Forsberg, Tuomas. 2015. *Ulkopolitiikkaan norsunluutornista*. Toinen painos. Multiprint Oy. Tampere.
- Ruffa, Chiara. Wibben, Annick T. R. 2023. Trajectories Of WPS As A Norm: How Has It Traveled In The Military Sphere? *Nato STO*. URL: <https://www.sto.nato.int/publications/STO%20Meeting%20Proceedings/STO-MP-HFM-363/MP-HFM-363-10.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, Anita. Puusniekka, Anna. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Online. Luettu 16.10.2024. URL: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Securitywomen. 2024a. NATO under the spotlight. Online. Viitattu 11.10.2024. URL: <https://www.securitywomen.org/post/nato-under-the-spotlight>

Shepherd, Laura. 2018. WPS and Adopted Security Council Resolutions. S. 98-109. Teoksessa Davies, Sara ja True, Jacqui (toim.) *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*. Oxford University Press.

Sjöberg, Laura. 2006. *Gender Justice and the Wars in Iraq: A Feminist Reformulation of Just War Theory*. Lexington Books.

Smith, Sara. 2018. Introducing Feminism in International Relations Theory. Online. URL: <https://www.e-ir.info/2018/01/04/feminism-in-international-relations-theory/>

Smith, Steve. 2013. Introduction: Diversity and Disciplinarity in International Relations Theory. s. 1-12. Teoksessa Dunne Tim, Kurki Milja, Smith Steve (toim.) *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. Kolmas painos. Oxford University Press. Oxford.

Sumari, Laura. 2019. Inhimillistä turvallisuutta etsimässä. #Wisewords. Artikkelit 2/2019. Online. Viitattu 2.11. URL: <https://www.widersecurity.fi/artikkelit/artikkelit-22019-wisewords>

Suomen YK-liitto. 2024. Naiset ja rauha. Online. Viitattu 26.10.2024. URL: <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/rauha-ja-turvallisuus/naiset-ja-rauha>

Tickner, J. Ann. 1997. You Just Don't Understand: Troubled Engagements between Feminists and IR Theorists. *International Studies Quarterly*. Vol 41. No 4. Online. URL: <https://www-jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/2600855?sid=primo>

Tickner, Judith Ann. 1992. *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Columbia University Press.

True, Jacqui. 2003. Mainstreaming Gender in Global Public Policy. *International Feminist Journal of Politics*. Vol 5. No 3. Online. URL: <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=47e12ee7-a408-4fa7-80f8-849437ec5feb%40redis>

Tryggestad, Torunn L. 2009. Trick or Treat? The UN and Implementation of Security Council Resolution 1325 on Women, Peace, and Security. *Global Governance*, 15, 539–557. Online. URL: [https://utuvolter.fi/discovery/fulldisplay?docid=cdi_proquest_miscellaneous_755921464&context=PC&vid=358FIN_UTUR:VU1&lang=fi&search_scope=MyInst_and_CI&adaptor=Primo%20Central&tab=Everything&query=any,contains,Tryggestad,%20T.%20L.%20\(2009\).%20%E2%80%9CTrick%20or%20Treat%3F%20The%20UN%20and%20Implementation%20of%20Security%20Council%20Resolution%201325%20on%20Women,%20Peace,%20and%20Security.&offset=0](https://utuvolter.fi/discovery/fulldisplay?docid=cdi_proquest_miscellaneous_755921464&context=PC&vid=358FIN_UTUR:VU1&lang=fi&search_scope=MyInst_and_CI&adaptor=Primo%20Central&tab=Everything&query=any,contains,Tryggestad,%20T.%20L.%20(2009).%20%E2%80%9CTrick%20or%20Treat%3F%20The%20UN%20and%20Implementation%20of%20Security%20Council%20Resolution%201325%20on%20Women,%20Peace,%20and%20Security.&offset=0)

Ulkoministeriö. 2023. Naiset, rauha ja turvallisuus. Suomen kansallinen toimintaohjelma 2023–2027. Online. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164697/UM_2023_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ulkoministeriö. 2024. Nato ja Suomi. Online. URL: <https://um.fi/nato>

UN Women Suomi. 2021. Intersektionaalinen feminismi: Mitä sillä tarkoitetaan ja miksi se on tärkeää juuri nyt? Online. Luettu 7.10.2024, URL: <https://unwomen.fi/yleinen/intersektionaalinen-feminismi-mita-silla-tarkoitetaan-ja-miksi-se-on-tarkeaa-juuri-nyt/>

UN Women Suomi. 2022. Naisen paikka on kaikkialla – Naisten ja tyttöjen ääntä kuultava konfliktinratkaisussa ja rauhanrakennuksessa. UN Women Suomi. Online. Viitattu 12.11.2024. URL: <https://unwomen.fi/yleinen/naisen-paikka-on-kaikkialla-naisten-ja-tyttojen-aanta-kuultava-konfliktinratkaisussa-ja-rauhanrakennuksessa/>

UN Women. 2024. Facts and figures: Women’s leadership and political participation. Viitattu 4.10.2024. Online. URL: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>

UN Women. 2024. Women’s participation and a better understanding of the political. WPS UN Women. Online. URL: <https://wps.unwomen.org/participation/>

UNDP Suomi. 2023. Alle yksi prosentti maailman naisista ja tytöistä elää maissa, joissa naiset ovat voimaantuneita ja sukupuolten välinen kuilu on pieni. Online. Viitattu 31.10.2024. URL: <https://www.undp.org/fi/finland/press-releases/alle-yksi-prosentti-maailman-naisista-ja-tytoista-elaa-maissa-joissa-naiset-ovat-voimaantuneita-ja-sukupuolten-valinen-kuilu>

UNDP. 2022. New threats to human security in the Anthropocene Demanding greater solidarity. UNDP Special Report. Online. URL: <https://www.undp.org/fi/finland/publications/erikoisraportti-2022-inhimillinen-turvallisuus>

Von Hlatky, Stefanie 2018. WPS and the North Atlantic Treaty Organization. Teoksessa Davies, E. Sara ja True, Jacqui (toim.) *The Oxford Handbook of Women, Peace and Security*. Oxford University Press.

Wendt, Alexander. 1999. *Four sociologies of international politics. Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.

Wright, Katharine AM. 2022. A feminist perspective on the Russian-Ukraine War: Implications for NATO. Blogs LSE. Online. Viitattu 7.11.2024. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/wps/2022/03/08/a-feminist-perspective-on-the-russian-ukraine-war-implications-for-nato/>

Wright, Katharine AM. 2023. Challenging civil society perceptions of NATO: Engaging the Women, Peace and Security agenda. *Cooperation and conflict*. Vol 58. No 1. Online. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00108367221084561>

Wüstemann, Nina. 2020. *Women, Peace and Security Organisations: Gender Norms and NATO*. Teoksessa Scheuermann Manuela ja Zürn, Anja (toim.) *Gender Roles in Peace and Security Prevent, Protect, Participate*. Springer International Publishing.

Zalewski, Marysia. 1995. 'Well, What is the Feminist Perspective on Bosnia?'. *International Affairs Royal Institute of International Affairs*. Vol 71. No 2. Online. URL: <https://www-jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/2623438?sid=primo>